

13

Օրագիր

Բրիտանական և ֆրանսիական
թյուրք և Զ - նախք

2

F-13

1898

1214

1899. № 302.

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Զ. Դառարանի

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԸԶԳԵՅԻՆ ՀՈԳԵԻՈՐ ԴՊՐԵՆՈՅԻ.

(Ըաբ. 2 դաս.)

1897—98 ուս. տարի.

Կազմեց՝ Ա. ք. Բաղրատունի

БИБЛИОТЕКА
ИМУЩЕСТВА
ДОСТОПОВЕДНИКА
Академии Наук
СССР

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Կ. Մարտիրոսեանցի || Типография К. Мартиросянца.
Орбеліановская ул., д. № 12.

1898

2
2-13

2001

010

Дозвол. ценз. г. Тифлисъ, 9 апрѣля, 1898 г.

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Բ. Չ Ր Չ ա ն:

Նոր Օրէնք կամ Աւետարանական Ուխտ.

Ա. Տոմն.

- 1.) Նշանաւորութիւնը—լրումն հնոյն. 2.) Հասարակութիւնը—հնոյ վերայ գերազանց առաւելութեամբ.
 - 3.) Կարեւորութիւնը—իբրեւ հիմք հանրամարդկային բարօրութեան. 4.) Օգտակարութիւնը—իբրեւ հիմնական սկզբունք Աստուածսիրութեան և ընկերսիրութեան. 5.) Համեմատական գիծ հնոյ եւ Նորոյ մէջ—
- հինը՝ սահմանափակ ազգայնական, սպառնական, պատժական. և այս երեքը 'ի մի գումարեալ—Ակնկալ պատրաստողութիւն հանդիպման Նորոյն, իսկ Նորը՝ անսահման մարդասիրական, աւետարանական, շնորհական կամ փրկագործական, և այս երեքը 'ի մի գումարեալ—Ակնկալութիւն հանդերձելոյն:

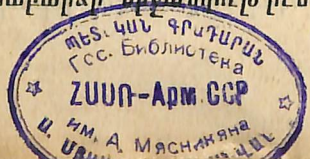
Բ. Տումն.

Հիմունք Նոր Օրինաց կամ Աւետարանական Ուխտի
— Հայաս, Յոյս, Աւր:

Հ Ա Ի Ա Տ.

1.) Ծագումն — ստեղծագործութիւն մարդոյ. «'Ի քեզ Հաստատեցայ ես յարգանդէ, յորովայնէ մօր իմոյ դու ես ապաւէն իմ. և առի քէն է օգնութիւն իմ յամենայն ժամ:» «Հաւատն ծագեցաւ 'ի Հոգեւոր աշխարհի և 'ի մասնաւորի 'ի մարդկութեան սեռի յօրէ Արարչութեան աշխարհի և մարդոյ»: Բանական ճանաչումն քննութեամբ հաւատալեաց: «Հաւատացի, վասնզի քննեցի. քննեցէք և դուք, և հաւատացէք»: Սուրբ գիրք. «Զի 'ի մանկութենէ զգիրս սուրբս գիտես. որք կարողք են իմաստուն առնել զքեզ 'ի փրկութիւն, 'ի ձեռն հաւատոյ» որ 'ի Քրիստոս Յիսուս: Լուր և խօսք. «Ապա ուրեմն հաւատք 'ի լսելոյ են, և լուր' 'ի բանէն Քրիստոսի»: 2.) Խորհուրդ — Աստուածակոյս կողմանէ՝ գոյացութիւն մարդոյ — ազատ, իմացական և անմահ Հոգեով 'ի պատկեր իւր և ի՝ նմանութիւն, իսկ 'ի կողմանէ մարդոյն՝ ձգտումն 'ի միաւորութիւն ընդ Աստուծոյ նմանելով՝ Նորան-Մտքով՝ իբրև Ամենաբարձր ճշմարտութիւն, կամքով՝ իբրև Ամենաբարձր Բարութիւն. Զգացմամբ՝ իբրև Ամենաբարձր Երջանկութիւն. «Խորհուրդք Հա-

ւատոյ ոչ են և ոչ կարեն լինել առարկայ Հետազոտութեան, այլ լոկ նիւթ արդեանց յընծայել անդ Հաւատս նոցին»: «Եթէ ամենայն լինէր պայծառափայլ, ասն ինձ, ո՞ր մնար հաւատ»: 3.) Նշանակումն — Աստուծոյ և մարդոյ մէջ. կարդալ ծննդոց գիրքը — Ա. 28—30: Բ. 21: Թ. 1—17: «Զաղեղն իմ եղից յամպս, և եղիցի 'ի նշանակ յաւիտենական ուխտին ընդ իս և ընդ ամենայն երկիր»: «Եւ արարից զքեզ յազգ մեծ. և օրհնեցից զքեզ. և մեծացուցից զանուն քո... և օրհնեսցին 'ի քեզ ամենայն ազգ երկրի»: Յուսացեալ իրաց Հաստատութիւն: «Զինչ են հաւատք՝ եթէ ոչ յուսացելոց իրաց Հաստատութիւն և յանդիմանութիւն որոց ոչն երևին»: Յաղթութիւն աշխարհի. «... և այս է յաղթութիւնն որ յաղթէ աշխարհի, հաւատքն մեր»: 4.) Հաստատումն — Ուխտիւ. «Զուխտ յաւիտենական կացոյց ընդ նոսա»: Կարդալ սիրաբք ժէ. 1—10: «Եւ արդ՝ եթէ լսելով լուիցէք ձայնի իմում, և պահիցէք զուխտն իմ, եղիցիք դուք ինձ Ժողովուրդ սեպհական յամենայն ազգաց. զի իմ է ամենայն երկիր: Եւ դուք եղիջիք ինձ 'ի Թագաւորութիւն, և 'ի քահանայութիւն՝ և յազգ սուրբ»: Աստուածային օրէնստութեամբ. «Խօսեցաւ Տէր զամենայն պատգամս զայտոսիկ՝ և ասէ ...»: Կարդալ Եւեջ գիրքը — Գլ. Ի. ցվերջն: Երեմիա — ԼԱ. 31—34: Եբր. — Բ. 8—13: Քրիստոսիւ. «Քանզի ամենեքին որդիք Աստուծոյ էք հաւատովք 'ի Քրիստոս Յիսուս»: 5.) Բաժանումն —

50492

36423-66

Բնածին և Աճեցուն. Կենդանի և Մեռեալ. «Տեսա-
նեա՛ զի հաւատքն եղեն գործակիցք գործոց նորա.
և ՚ի գործոց անտի հաւապքն կատարեցան»։ «Զոր
օրինակ մարմին առանց հոգւոյ մեռեալ է. սոյնպէս
և հաւատք առանց գործոց մեռեալ են»։ Կարդալ
Յակ բ. 14—26: Հին Ուխտի կամ նախնական, Նա-
հապետական, ընդօրինական և Նոր Ուխտի կամ
Քրիստոնէական. «Աստուած ստեղծ յերկրէ զմարդն...
և զարդարութիւն և զդատաստան իւր եցոյց նոցա»
«Ես եմ Աստուած քո. հաճոյ լեր առաջի իմ և լեր
անարատ»։ «Գրեա՛ դու քեզ զպատգամսդ զայդոսիկ-
զի այդու բանիւ զնիցի ուխտ ընդ քեզ և ընդ իս»։
«Բայց արդ առատագոյն ևս պաշտաման եհաս Յի-
սուս, որչափ լաւագոյն ևս ուխտի է միջնորդ՝ որ
յառաւել աւետիսն օրինադրեցաւ»։ Կարդալ Եբր—Ը.
6—13: 6.) Աստուծոյ համ Նիւ—Բ—Բովանդակութիւն
Աստուածաշունչ—Սուրբ գրոց:

Գ. Տոմս.

Յ Ո Յ Ս.

1.) Ծագումն—Ստեղծագործութիւն մարդոց:
Աստուած—«Դու ես՝ որ հաներ զիս յարգանդէ. յոյս
իմ ՚ի ստեանց մօր իմոյ». Աստուած և կեանք—
«Տէր, յոյս ՚ի մանկութենէ իմմէ. ՚ի քեզ հաստա-
տեցալ ես յարգանդէ, յորովայնէ մօր իմոյ». 2.)

Նշանակութիւն—Ակնկալութիւն կամ սպասողական զը-
րութիւն անտեսանելոյն. «Յոյս տեսանելի՛ չէ յոյս.
զի զոր տեսանէ ոք՝ զի ևս յուսայ». Համբերութիւն.
«Ապա եթէ զոր ոչն տեսանեմք՝ յուսամք, համբե-
րութեամբ ակն ունիմք». 3.) Կարգաւորութիւն—Անյու-
սութիւնը կեանքի գոյութեան դէմ է, յոյսը զօրաց-
նում է կեանքի գոյութիւնը յառաջադիմական ըն-
թացք տալով նորան դէպի գործ, դէպի աշխատանք.
«...զի յուսով պարտի, որ սերմանէն՝ սերմանել. և
որ կասուն՝ յուսով վայելել»։ 4.) Արդիւն—Համար
—Յուսոյ շնորհիւ ճանաչում է մարդ իւր կոչումը
թէ աստ և թէ ՚ի հանդերձելումն—այն է՝ նմանու-
թիւն Աստուծոյ. նոյն յուսով արժանանում է մարդ
տեսնել Աստուծուն. յուսով ապրող մարդը կսրբուի
մեղքից. «...զիտեմք, զի յորժամ նա յայտնեսցի՝
նման նմա լինելոց եմք. զի տեսանելոց եմք զնա՝
որպէս որ էն, և ամենայն որ ունի զայս յոյս յանձին՝
սրբէ զանձն իւր որպէս և նա սուրբ է»:

Գ. Տոմս.

Ս Ի Ր:

1.) Ծագումն—Աստուած. «սիրելիք՝ սիրեսցուք
զմիմեանս. զի սէր լԱստուծոյ է, և ամենայն որ
սիրէ՝ լԱստուծոյ է ծնեալ և ճանաչէ զԱստուած:
Եւ որ ոչն սիրէ՝ ոչ ճանաչէ զԱստուած. զի Աստ-

ուած սէր է»։ «Մեք սիրեսցուք զԱստուած. վասն զի նախ նա սիրեաց զմեզ»։ Կարեկցութիւն և զթու-
թիւն. «Եկա՛յք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռ-
նաւորք և ես հանգուցից զձեզ»։ Զնորհք և բարիք.
«Ամենայն տուրք բարիք և ամենայն պարգևք կատա-
րեալք 'ի վերուստ են իջեալք առ 'ի չօրէն լուսոյ»։ 2.)
Նշանաւորութիւն — Պատուիրանապահութիւն. «Այս է
սէրն Աստուծոյ, եթէ զպատուիրանս նորա պահես-
ցուք»։ Սէրը զիւրացնում է օրէնքի և պատուիրանի
պահպանութեան ծանրութիւնը. «... և պատուի-
րանք նորա չեն ինչ ծանունք»։ Օրէնքի և պատ-
ուիրանի գլուխը սէրն է. «գլուխ պատուիրանին սէր է,
'ի սուրբ սրտէ' և 'ի մտաց բարեաց' և յանկեղծաւոր
հաւատոյ»։ 3.) Զօրութիւն — յարատեւող է, յունացող
է, հաւատաացող է, համբերող է. սիրոյ մէջ չկայ նա-
խանձ, հպարտութիւն, չարամտութիւն, շահասի-
րութիւն. Սէրը միշտ կանգուն է և երբէք չի կոր-
ծանուի. Սիրոյ ուժգին հեղեղի առաջ մարգարէու-
թիւնք կխափանուին, լեզուները կլուեն, գիտութիւն-
ները կխափանին «Ամենայնի տեւէ, ամենայնի հա-
ւատայ, ամենեւին յուսայ, ամենայնի համբերէ»։ Սէր
ոչ նախանձի, ոչ հպարտանայ. ոչ խորհի զչար. ոչ
խնդրէ զիւր։ Սէր ոչ երբէք անկանի. եթէ մարգա-
րէութիւնք իցեն' խափանեսցին, եթէ լեզուք' լռես-
ցեն, եթէ գիտութիւն' խափանեսցի»։ 4.) Արդիւն —
հա՛յ պարտաւորութիւն — Բնական Ստուծոյ. «Եթէ սիրեսցուք
զմիմեանս' Աստուած 'ի մեզ բնակի»։ Հաւատոյ յա-

ջողութիւնը. «Հաւատք սիրով յաջողեալք»։ Սիրոյ
հեղեղն էր' որ խոնարհեցրեց Աստուծուն մարդկան
ազգի փրկութեան համար. «Գի այնպէս սիրեաց
Աստուած զաշխարհ։ մինչև զՈրդին իւր Միածին
ետ»։ Սէրն էր' որ նահատակներ ռ վիաների հան-
դէս կազմեց և Սէրն է' որ կեանքը յառաջ է մղում
դէպի զիտական և բարոյական բարգաւաճումն։ 5.)
Նշանաւորութիւն — Պատուիրանապահութիւն — Քայսր
պատուիրանն ամենեքեան, եթէ իմ աշակերտք էք' եթէ
սիրիցէք զմիմեանս»։

Ե. Տոմս.

ԻճՆ Երանութիւնք:

ՀՈՒՆՈՎ ԱՂԲԱՏԻ:

1.) Փութեան — առաքինութեանց
ծրութիւն, բարեգործութիւն. իսկ մեղաց ճնշումն
և նուազեցումն։ 2.) Կախարհ — խոնարհիլ
և ջանալ ալոյց բարեկեցութեան համար. «... վասն
ձեր աղքատացաւ' որ մեծատունն էր. զի դուք նորա
աղքատութեամբն մեծասցիք»։ 3.) Ապաշխարութիւն —
Ընդունում — հատուցումն վնասուց կամ զրկանաց յօ-
ժարակամ. «Զկէս ընչից իմոց տաց աղքատաց և
եթէ զոք զրկեցի' չօրեքկին հատուցիք»։ 4.) Հա՛յ
Աստուծոյն Բարեաց է — Պարգէտայ — ամենայն մի բա-

րեզործ իւր արած կամ անելիք բարիքը չպիտի համարէ իւր սեպհականութիւն՝ այլ Աստուծոյ տուրք և բարիք. «Ամենայն տուրք բարիք և ամենայն պարգևք կատարեալք 'ի վերուստ են իջեալք առ 'ի Հօրէն լուսոյ...»: 5.) Անշահաւորութիւն կամ Անշահաւորութիւն—մարդը պարտական է ճանաչել իւր անձի տկարութիւնը և խոստովանել Աստուծոյ զօրութիւնը. «... զի զօրութիւն իմ 'ի տկարութեան կատարի. և արդ՝ լաւ ևս լիցի ինձ պարծիլ 'ի տկարութիւնս. զի բնակեցցի ՚իս զօրութիւնն Քրիստոսի»:

Զ. Տոմս.

ՍԿԱՒՈՐՔ:

1.) Սոգ—անշահաւորութիւն—Մարդը պարտական է սգալ իւր անձը՝ իւր պակասութեանց, մեղաց և յանցանաց համար. բարոյական վիճակի անկման համար. խորհրդածէ զիշեր ու ցերեկ՝ թէ ինչպէս պիտի ուղղէ իւր պակասաւոր կողմերը. ինչպէս անառակ որդին՝ որ սգում էր իւր վիճակը. ինչպէս մաքսաւորը. «... Աստուած՝ քաւեա զի, զմեղաւորս». և անառակը. «... մեղան յերկինս և առաջի քո. ոչ ևս եմ արժանի կոչիլ որդի քո...»: 2.) Սոգ—անշահաւորութիւն—Մարդը պարտական է գալթակողուած և մեղքին ծառայ եղած ընկերի շինութեանն ու կանգման համար մտածել. սգալով նորա թշուառ վի-

ճակը. «... յանդիմանեան, սաստեա, մխիթարեա ամենայն երկայնատութեամբ»: 3.) Սոգ—անշահաւորութիւն—Մարդը պարտական է սգալ հասարակաց անկեալ վիճակը, որովհետև ինքն էլ մինն է կաղմում նորա անդամներից. «... զի ես դու աստ Եղիա: Եւ ասէ Եղիա. նախանձեցայ զնախանձ Տեառն Ամենակալի. զի թողին զքեզ որդիքն Իսրայէլի. զսեղանս քո կործանեցին. և զմարգարէս քո կոտորեցին սրով». օր. Մովսէս—ոսկէ հորթի պաշտման ժամանակ և միշտ. Եղիա, Յուդիթ, Մուրթքէոս և Եսթեր. Վարդանանք. Մեծն Ներսէս, Սահակ Պարթև: Նոյնպէս և հասարակութիւնը պիտի սգայ իւր մի անդամի անկեալ վիճակը, որովհետև նա ևս կաղմում է իւր ամբողջութեան մի մասը. և ուրեմն նորա վիշտը իւրն է, նորա բարոյական անկումը դարձեալ իւրն է: «Եթէ վշտանայ ինչ մի անդամն, վշտանան ամենայն անդամքն ընդ նմա»:

Զ. Տոմս.

Հ Ե Զ Ք:

1.) Հեղաշինութիւն—հոգեւոր պարտականութիւն է—«Իսկ պտուղ հոգւոյն այս է՝ սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն, համբերութիւն: Քաղցրութիւն, բարութիւն, հաւատ, հանգարտութիւն, հեղութիւն, ժուժկալութիւն, ճնշումն»: 2.) Երկրի ծառայութիւն—հեղաշինութիւն է—

«Այլ որ հեզքն են՝ նոքա ժառանգեցեն զերկիր».
սակայն այս ժառանգութիւնը կենդանեաց երկրի
մէջ Աստուծոյ բարիքների վայելումն է ակնարկում
ըստ Սաղմոսերգուն. «Հաւատացի տեսանել զբարու-
թիւն Տեառն յերկրին կենդանեաց»։ 3.) Հեզքը՝ իբրեւ-
հոգստաւայր Աստուծոյ — «... ես յո՞հանգեայց. եթէ
ոչ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս...»։ 4.) Հեզք-ընտանիքն
է՝ խոնարհութիւնը — խոնարհամիտները առհասարակ
օժտուած են հեղութեան արժանայա ոկութեամբ. որ-
պէս և մեծամիտները՝ բարկութեամբ. որովհետև
Հպարտութիւնը բարկութեան արմատն է և Աստուած
Հպարտներին հակառակ է. «Աստուած ամբարտաւա-
նից հակառակ կայ»։ խոնարհներին սիրում է և
շնորհաբաշխ է նոցա. «տայ շնորհս խոնարհաց»։
5.) Համեստութիւնն գիծ հեզք-ընտանիքն է բարի-
քների Բրիստոս և Հատաւածառներ. Բրիստոս
և փարիսեցիք. Բրիստոս և Մաղքոս. Յովհաննէս
Մկրտիչ և փարիսեցիք ու Սաղուկեցիք. Յովհաննէս
Մկրտիչ և Հերովդէս. Մովսէս և Հորթապաշտ Իս-
րայէլացիք։

Ը. Տոմար.

ՔԱՂՅԵԱԼՔ ԵՒ ԾԱՐԱԽԻՔ ԱՐՔԱՌԻԹԵԱՆ:

1.) Կրիկն է բնութիւնն հարաւայ իրիկն՝ կերպարն հարա-
— հոգևոր և Մարմնաւոր. մարմնաւորն ՚ի սնունդ մար-

մնոյն և ի փառս Աստուծոյ. «... և առեալ զկերա-
կուր՝ զօրացաւ»։ «ճաշակեցէք և տեսէք զի քաղցր
է Տէր»։ Հոգևորն ՚ի սնունդ հոգևոյն. «Ես արդա-
րութեամբ երևեցայց երեսաց քոց. յաղեցայց՝ յերևիլ
փառաց քոց»։ Յիսուսի խօսքը. «Ծարաւի եմ»։ Հէր
ծարաւ ջրոյ տարրական, որպէս հրէայք մեկնեցին.
այլ էր ծարաւ մարդկան ազգի հոգւոյ փրկութեան։
2.) Քաղցը է ծարաւը չէ՝ յիշումս հարմարութեան
որ հարստութիւնն է, այլ հագեալութիւնն հարստ.
որ է հարստութիւնը, որ հարստ է հարստութեան
կենտրոնի մէջ. «Երթայք զործեցէք մի զկորստական կե-
րակուրն, այլ զկերակուրն՝ որ մնայ ՚ի կեանսն յա-
ւիտենականս...: Իմ կերակուր այն է՝ զի արարից
զկործն նորա»։ 3.) Արարութեան հաղեցալ՝ հարստութիւնն
էն գործնական իմաստութեան, իբրեւ ընդհանրացն իրի.
ինչպէս — Արարիկն կենցաղ է գործնական. ինչ ծարաւն
հարստութիւնն էն արարիկն իմաստութեան, իբրեւ
անարարացն ինքնի. ինչպէս — Գիտութիւնն Արարութեան
օրինակ է հարստ. «Ո՞ր իցէ իմաստուն և հանճարեղ ՚ի ձեզ.
ցուցցէ՝ ՚ի բարոյք գնացից զգործս իւր...: «Որ ինզրէ զՏէր,
զտցէ զգիտութիւն արդարութեամբ հանդերձ»։
«... զի դու զգիտութիւն մերժեցեր. մերժեցից և
ես զքեզ...»։ «Գնալ ձեզ արժանի Տեառն յամենայն
հաճութեան, յամենայն դործս բարութեան պտղա-
բերք և աճեցունք գիտութեամբն Աստուծոյ»։

Թ. Տոմս.

Ո Ղ Ո Ր Մ Ա Ծ Ք:

1.) Աստուածանմանութիւն ճշմարիտ ողորմածի—
ճշմարիտ ողորմածը նման է Աստուծու ողորմութեան
գործում. որովհետեւ ողորմում է հաւասարապէս և
առանց ակնկալութեան հատուցմանց—(փառքի, գո-
վասանքի, անուան հռչակի և վաշխառութեան.)
«... զի զարեգակն իւր ծագէ 'ի վերայ չարաց և
բարեաց, և ածէ անձրեւ 'ի վերայ արդարոց և մե-
ղաւորաց»: «Այլ դու յորժամ առնիցես զողորմութիւն,
մի՛ հարկաներ փող առաջի քո. որպէս կեղծաւորքն
առնեն 'ի ժողովուրդս և 'ի հրապարակս, որպէս զի
փառաւորեսցին 'ի մարդկանէ»: «... քանզի և մե-
ղաւորք մեղաւորաց փոխ տան, զի առցեն անդրէն
զկշիռն»:

2.) Ճշմարիտ ողորմութիւնը խաղաղութար է սրբի—ճշ-
մարիտ ողորմածը չէ հպարտանում և նորա սիրտը
չէ ալեկոծւում փառքի տենչանօք. այլ ընդհակա-
ռակը՝ մխիթարում է միայն, որ կատարում է իւր
պարտքը և այդ մխիթարութիւնը խաղաղութիւն է
պարգևում նորա սրտին. «Այլ դու յորժամ զողորմու-
թիւն առնիցես՝ մի՛ գիտասցէ ձախ քո՝ զինչ գործէ
աջ քո». այլպիսի ողորմութիւնը ծածուկ պիտի լինի
ոչ մարդկանցից՝ այլ սրտի մեծամիտ գրգռմունքնե-
րից: 3.) Ճշմարիտ ողորմութիւնը փրկանք է կեանք—'ի

սրտէ արած ողորմութիւնը այնքան շնորհունակ է և
ընդունելի Աստուծոյ առաջ՝ որ փրկում է ողորմածին
և՛ մարմնաւոր և՛ հոգեւոր մահից. օր. Աբրահամ,
Արդար Յօբ. Տովբիթ. «Ջի ողորմութիւնք փրկեն 'ի
մահուանէ. և ոչ տան մտանել 'ի խաւարն»: 4.)
Հոգեւոր ողորմութիւն—Իւրաքանչիւր ոք պարտական
է, եթէ ունի յօժարութիւն Ողորմածաց երանին լսե-
լու, ընկերի հոգեւոր պակասութիւններին կարեկցու-
թեամբ հասնէ—սաստէ, յանդիմանէ, խրատէ. որ-
պէս զի կարողանայ հեռացնել նորան զայլթակղու-
թեան և յանցանքի ճանապարհից կամ սովորութիւն-
ներից. «Եւ դու քարոզես զբանն. հաս 'ի վերայ. 'ի
ժամու և 'ի տարաժամու. յանդիմանես, սաստես,
մխիթարես ամենայն երկայնմտութեամբ և վարդա-
պետութեամբ»: «Ո՞ հիւանդանայ՝ և ոչ ես հիւան-
դանամ. ո՞ զայլթակղի՝ և ոչ ես տապանամ»: 5.)
Մարմնաւոր ողորմութիւն—Իւրաքանչիւր ճշմարիտ ողոր-
մած հասնում է ընկերի և նիւթական պակասու-
թեանը—տալով քաղցածին՝ հաց, ծարաւին՝ ջուր,
օտարին կամ պանդխտին՝ յարկ և պատսպարան,
մերկին՝ հանդերձ, հիւանդին՝ մխիթարական այցե-
լութիւն, բանտարկեալին՝ զղջման խօսք, յուսադրա-
կան յորդոր. և ամենատեսակ վաստակեալներին ու
բեռնաւորներին՝ օգնութիւն ըստ վիճակի և հանգա-
մանաց. «Եւ 'ի գործս բարիս վկայեալ. եթէ ման-
կունս անուցեալ իցէ, եթէ զհիւրս ընկալեալ իցէ,
եթէ զօրբոց զօտս լուացեալ իցէ, եթէ նեղելոց բա-

ւական լեալ իցէ...»: «Զի քաղցեայ՝ և ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցայ՝ և արբուցիք ինձ, օտար էի՝ և ժողովեցիք զիս: Մերկ՝ և զղեցուցիք զիս, հիւանդ էի՝ և տեսիք զիս, ի բանտի էի՝ և եկիք առ իս»:

6.) Ողորմածութեան պայմանները — Աշտարիտ ողորմածը իւր, թէ՛ նիւթական կամ մարմնաւոր և թէ՛ բարոյական կամ հոգեւոր, ողորմութիւնը պիտի անէ նախ անձին և ապա միայն ընկերին. նախ ինքը պիտի վաստակէ՝ որ յետոյ իւր վաստակից մասն հանէ ընկերին. որովհետեւ՝ ինչպէս որ ընչիւք փարթամը առաւել միջոց ունի հասնելու և՛ իւր անձին և՛ ընկերին՝ նոյնպէս և՛ մտուոր և՛ հոգեւոր արժանիքներով պերճացեալն ու բարգաւաճեալը միայն կարող է ողորմել կամ օգնել աղքատին և բարոյական կամ հոգեւոր հիւանդին. որովհետեւ նա նախապէս իրեն է օգնել. այսինքն՝ ձեռք բերել նիւթական, մտաւոր և բարոյական քանքարներ և ունի հեղինակութիւն. «Յընչից քոց առնիցես զողորմութիւնս...»: «Մասնիկ բարւոյ տրոյ զքեւ մի անցանիցէ»: «Օրէնսդէտ արա զիս Տէր՝ ի ճանապարհի քում. առաջնորդեալ ինձ ի շաւիղս քո ուղիղս...: Խորհեցայ ի ճանապարհս իմ և դարձուցի զօտս իմ ի վկայութիւնս քո...»: «Մատիցէ այր ի խորութիւն սրտի իւրոյ, և բարձր եղիցի Աստուած»: «Ծանիր զքեզ»:

Փ. Տոմս.

ՍՈՒՐԲ ՍԻՐՏ:

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧНО-АФРИКАНИСТИКИ
Ленинградского
Университета
СССР

1.) Պահպանութեան որակ — Իւրաքանչիւր խոհական մարդ մեծ խնամքով պիտի վերաբերի զէպի իւր սրտի պահպանութիւնը. որովհետեւ սիրտն է կեանքի աղբիւրը և այնտեղ են սերմանաւում և շտեմարանաւում բարի և չար խորհուրդք և մտածութիւնք, նոյն սրտումն են յղանում, ծնւում, աճում, զարգանում նոյն խորհուրդք և այնտեղից ելնելով՝ մարմնանում են կեանքի մէջ. «Ամենայն պահպանութեամբ պահեալ զսիրտ քո. զի ի սոցանէ են ելք կենաց»: «Զի ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ վկայութիւնք, հաշտութիւնք»: «Մարդ բարի՝ ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ հանէ զբարիս. և մարդ չար՝ ի չար գանձուց սրտի իւրոյ հանէ զչարիս»:

2.) Սրտի պահպանութեան պայմանները — Ա. Սիրտը բարեխնամ պահպանող անհատը՝ իւր սիրտը պիտի տայ Աստուծուն, այսինքն՝ ինչ որ հաճոյքն է Աստուծոյ՝ ան պիտի գանձէ իւր սրտի մէջ, սրտի մէջ մի անկիւն իսկ չպիտի յատկացնէ անպիսի հաճոյքներին՝ որոնք հակառակ են Աստուծոյ հաճոյքին. «Տէր ցիս որդեակ զսիրտ քո»: Բ. Սիրտը բարեխնամ պահպանող անհատը՝ իւր սիրտը պիտի ենթարկէ ամենօրեայ անա-

չառ քննութեան. և պիտի մաքրէ սրտի ծածուկ ու միջին խորշերը այն եկամուտ ախտերից՝ որոնք գաղտագողի սահել-մտել են այնտեղ և բուն են դրել. այդպիսի եկամուտ ախտերն են ակամայ և պատահական մեղքերը, որոնք դուրս են սպրդում քննական ուշադրութիւնից, իբրև թեթև և ներելի մեղքեր կամ յանցանքներ. որովհետև եթէ այդպիսիք չենթարկուին քննական ուշադրութեան կամ հալածանաց՝ յայնդէպս կարող են աճիլ, զարգանալ և տիրել սրտին, դառնալով ունակութիւն, սովորութիւն և մինչև իսկ բնութիւն. «Տճուր 'ի խրատ զսիրտ քո»։ «Մատիցէ այք 'ի խորութիւն սրտի իւրոյ և բարձր եղիցի Աստուած»։ «Ես ննջեմ և սիրտ իմ արթուն կայ»։ «խօսեցայ 'ի գիշերի ընդ սրտի իմում. հոգայի և տառապիւր լիս հոգի իմ»։ Գ. Սիրտը բարեխնամ պահպանող անհատը՝ իւր սիրտը ուղիղ և իմաստուն ճանապարհով պիտի առաջնորդէ. այսինքն՝ աւելի շուտ վշտերին և սուգին պիտի վարժեցնէ, քան թէ ուրախութեանց և զեղխութեանց. սրտի ընթացքը, որ հաւանականօրէն, դէպի շռայլն ու զեղխն է հակամէտ՝ պիտի կանգնեցնել և ճանաչեցնել նորան իրաւունքի սահմանը, որից անցնելը՝ յառաջ է բերում իմաստուն ճանաչման ամենաօրինելիմ թշնամին որ է պարտազանցութիւնն ու մեղքը. «Սիրտ իմաստունոյ 'ի տուն սգոյ և սիրտ անմտի 'ի տան ուրախութեան»։ «Զժամանակ իրաւանց ճանաչէ սիրտ

իմաստնոյ»։ Իմաստուն սիրտ 'ի բաց քարշեսցէ զինքըն 'ի մեղաց»։ Գ. Սիրտը բարեխնամ պահպանող անհատը՝ իւր սիրտը մանկական պարզութեամբ պիտի պահէ. ինչպէս անմեղ մանուկը լի յուսով, լի սիրով, լի հաւատով է վերաբերում դէպի իւր ծնողը՝ այնպէս և իւրաքանչիւր անհատ, ունենալով այդ մանկական սիրտը՝ նոյնպէս կվերաբերի դէպի Երկնաւոր ծնողութիւնը, որի ծնողական խնամքը ամենայն օր վայելում է ինքը. ինչպէս անմեղ մանուկը պարզաբար, սրբութեամբ և հաւատարմութեամբ է վերաբերում գէպի ամենայն մի անհատ՝ նոյնպիսի սուրբ և անմեղ սրտով պիտի վերաբերուի և իւրաքանչիւր անհատ դէպի ամենայն ոք. մեծ հոգածութիւն պիտի ունենալ՝ չկեղծելու սրտի սրբութիւնը և չզաւաճանել սրտին. որովհետև Յիսուս մանկական սիրտը վերցրեց իբրև չափ արքայութեան։ «Եթէ ոչ դարձչիք և եղիջիք իբրև զմանկտի, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից»։ «Հաստատել զսիրտս ձեր անարատս 'ի սրբութիւն առաջի Աստուծոյ»։ «Այլ յերիտասարդական ցանկութեանց փախիր... և երթ ընդ այնոսիկ, որք կարգան զանուն Տեառն սուրբ սրտիւ «Եղիցի սիրտ իմ անբիծ յարգարութեան քում» Ե. Սիրտը բարեխնամ պահպանող անհատը՝ իւր սիրտը զթով ու կարեկցութիւնով պիտի լցնէ. որովհետև գութն ու կարեկցութիւնը հալածում են աղտեղի մտածութիւնք գլխոտ ու կարեկից անհատը ընդա-

ներար է նայում ամեն մի իւր նմանին. և ուր կայ
ընտանի հարազատութիւն՝ այնտեղից միշտ հալա-
ծական են աղտեղի խորհուրդք և դործք. ընտանի
հարազատութեան ծաղիկներն են գութը, կարեկցու-
թիւնը, ողորմութիւնը, հաւատը, սէրը, յոյսը, ճշ-
մարտութիւնը և համարձակութիւնը Աստուծոյ առաջ.
«...մի խստացուցանէք զսիրտս ձեր...» «Ողորմու-
թիւն և հաւատք ՚ի քէն մի պակասեցին... և զը-
րեան զնոսա լընդարձակութիւն սրտի քո»։ «Որ ունի-
ցի զկամս ինչ յաշխարհիս՝ և տեսանիցէ զեղբայր
իւրիք՝ և փակիցէ զգութն իւր ՚ի նմանէ, զի արդ
սէրն Աստուծոյ ՚ի նմա իցէ բնակեալ։ ...մի բանիւք
և լեզուիք սիրեսցուք. այլ արդեամբ և ճշմարտու-
թեամբ։ Եւ այսուիկ լիցուք ծանուցեալք՝ եթէ ՚ի
ճշմարտութենէ անտի իցեմք. և առաջի նորա ա-
րասցուք զհանդէս սրտից մերոց... եթէ սիրտք մեր
զմեզ ոչ ստուգանիցեն, զհամարձակութիւն ունիմք
առ Աստուած».

3) Սրբի պահպանութեան արդիւնքը — Սիրտը պահ-
պանելով բարի գանձուց համար՝ որք են — Սրբու-
թիւն, Մանկական անմեղութիւն, և մաքրութիւն,
զիջի և կարեկցութեան լիութիւն, սիրոյ առատու-
թիւն, իմաստութիւն, և ուղղամտութիւն, Քննութիւն
և արթնութիւն, Յոռտով և Հաւատով սպառազինու-
թիւն՝ մարդս արժանանում է Աստուածտեսութեան Ե-
րանական Աւետեացը։ Թէպէտ ըստ Մովսիսի. «...ոչ

կարես տեսանել զերեսս իմ. զի ոչ տեսանէ մարդ զե-
րեսս իմ՝ և ապրի», և ըստ Յովհաննու. «զԱստուած
ոչ ոք ետես երբէք. բայց Միածինն Որդի՝ որ է ՚ի
ծոց Հօր, նա պատմեաց». սակայն Յիսուս, Սուրբ
սիրտ ունեցողներին, Աստուծոյ տեսութեան արժա-
նանալու երանական աւետիքն է տալի։ Այս երանա-
կան աւետիքն այսպէս պէտք է հասկանալ — որ ինչ-
պէս մարդը ՚ի նմանութիւն և ՚ի պատկեր Աստուծոյ
է ստեղծեալ. և սակայն նման չէ ըստ մարմնոյ.
որովհետեւ Աստուած անմարմին է. այլ Հոգւոյ կարող-
ութիւններով պիտի ձկտի նմանել Աստուծուն. նոյն-
պէս և մարմնաւոր մարդը չէ կարող տեսնել անմար-
մին Աստուծուն. բայց երբ կարող է տեսնել և ուր.
քանի որ Յիսուսի երանական աւետիքը հիմնուած է
անսուտ ճշմարտութեան վերայ։ Այսպէս և եթէ պատ-
շաճաւոր է պարզաբանել այս խորհրդաւոր երանական
աւետիքը — որ մարդը՝ Աստուծուն, նորա բոլոր կա-
տարելութիւններով, պիտի ձկտի տեսնել տիեզերքի
մէջ. ուր նա միշտ երևում է իւր Երկնքով և երկնա-
լիններով և իւր երկրով և երկրայիններով. բայց
երևում նրանց՝ որոնք ունին Սուրբ սիրտ, Ման-
կական անմեղ և ամբիժ սիրտ, արդիւնաւորուած ու
պտղաբերուած Աստուածատեսութեան աւետեաց հա-
մապատասխան արժանապատկութիւններով. այդ ար-
ժանիքն են՝ որ կազմում են Սրտի բարի գանձերը.
(Մարդ բարի՝ ՚ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ բղխէ

ղբարիս): Այդպիսիք են՝ որ միշտ հոգւոր, մտաւոր
և մարմնաւոր աչքով իսկ տեսնում են Աստուծուն,
Նորա հրաշակերտի մէջ. ինչպէս Եղիան՝ Քորեբի
վերայ տեսաւ Աստուծուն, ոչ հոգմի կամ մրրկի, ոչ
երկրաշարժի, ոչ կրակի, այլ մեղմ սիւզի մէջ. և երբ
Աստուածատես մարդիկ կանջատուին մարմնից և հո-
գեղէններին կհամադասին՝ յայնժամ դէմ յանդիման
կտեսնեն, որովհետեւ անմահ կլինին:

ԺԱ. Տոմս.

ԽԱՂԱՂԱՐԱՐԻ

1) Խաղաղարար լինելը գործէրս—լինի է պահանջում
—խաղաղարարը իւր պարտքը կատարելուց առաջ,
պիտի հրաժարուի իւր շահից, մինչև իսկ իւր կեան-
քից. որովհետև շատ կարելի է՝ որ խաղաղարարու-
թեան փափագելի մրցանակը տանելու համար հար-
կաւորուի կեանքով զոհուելը. այդպէս չէ՞ր մտածում
արդեօք Աբրահամը, երբ երեք հարիւր հովիւ ծառա-
ներով վստահանում էր ճակատ տալ պատերազմական
զինավարժ մարտիկ գնդերին. նոյն Աբրահամը չգո-
հեց Ղովտին իւր շահը, միայն խաղաղութեան ցան-
կալի նպատակին հասնելու համար. Յիսուսը չգոհեց
Խրան խաչի վերայ, որպէս զի խաղաղութիւն ձգէ
երկնքի և երկրի, Աստուծոյ և մարդկան մէջ. և
հրեշտակները չէին՝ որ առաջին օրհներգական աւէ-

տաբերք եղան այդ խաղաղութեան. «Փառք ՚ի բար-
ձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն»: 2) Խա-
ղաղարարի պայմանը—Իւրաքանչիւր ոք պիտի ձկտի խա-
ղաղարար լինել նախ իւր անձին և ապա միայն
ընկերին. իւր անձին—որ ինքը իւր ներքին մարդը
պիտի հաշտեցնէ արտաքին մարդի հետ. ներքինով—
մանկական սրտով և ուղիղ հոգւով պիտի կապուի
արտաքինի հետ—սրբութեամբ նայէ ամենի վերայ և
խաղաղացնէ իրան յուզող ու շփոթող կերքերը: Երբ
իւր անձի մէջ կտիրէ խաղաղութիւնը՝ այն ժամա-
նակ միայն կարող է խաղաղարար լինել և ուրիշ
ամբարիշտների համար. որովհետև իւր խաղաղարար
կեանքը կնպաստէ իւր հեղինակութեանը: Ուրեմն խա-
ղաղարարութեան պայմանն է—որ իւրաքանչիւր ոք
խաղաղարար լինի նախ իւր անձին՝ ՚ի հոգի, ՚ի սիրտ
և ՚ի խղճմտանս, և ապա միայն դիմէ խաղաղարար
լինել անբարիշտներին: «Խնդրեմ զխաղաղութիւն, և
երթ զհետ նորա»: «...զխաղաղութիւն արարէք, և
Աստուած խաղաղութեան և սիրոյ եղիցի ընդ ձեզ»: Երկրորդ
պայմանն է—Ներողամտութիւն և Զիջողու-
թիւն. «Մի կալ հակառակ չարին»: «...ոչ ասեմ քեզ՝
թէ մինչև ցեօթն անգամ. այլ մինչև ցեօթանաս-
նեկին եօթն». ուրեմն ամբողջ կեանքի ընթացքում
ներողամիտ պիտի լինի մարդ, եթէ ցանկանում է
խաղաղարար լինել: Սակայն պայմանաւոր է այս
խօսքը. նախ՝ որ հոգւորի և բարոյականի թշնամի

ամբարշտին զիջանելը անխորհուրդ է և վնասակար. իսկ մարմնաւորի կամ նիւթականի թշնամի անբարըշտին զիջանել հարկաւոր է. խաղաղութիւն ձգելու նպատակով. սակայն և այս դէպքում իսկ ոչ ամեն ժամանակ և ոչ ամենքին անխորհր. որովհետեւ շատ անխորհուրդ կլինի ներողամտութիւնը կամ Զիջողութիւնը այն դէպքում՝ երբ ամբարիշտը չբաւականանալով այս խաղաղարարի մարդարիտները ոտնատակ տալը՝ յանդգնում է երկրորդին, երրորդին ևս հարուածել, որովհետեւ առաջինից զիմադրութեան չբահանդիպեցաւ. այլ զիջող ներողամտութեան. և որպէս զի փակուի և կանգ առնի անբարշտի յոխորդ արշաւանքը և յանդուգն յառաջընթացութիւնը՝ անհրաժեշտ է խելացի և հզօր զիմադրութիւն. «Եթէ չար ինչ խօսեցայ՝ վկայեմ վասն չարին. իսկ եթէ բարի՝ ընդէր հարկանես զիս». «Բաղում անգամ բռնակեցաւ անձն իմ ընդ այնոսիկ՝ ոչք ատէին զողջոյն»: «Ես էի խաղաղարար, յորժամ խօսէի՝ մարտնչէին ընդ իս»: Անհրաժեշտ է հզօր և ուժղին զիմադրութիւն մանաւանդ այն անբարիշտներին՝ որոնք բարոյական կեանքի դէմ են մղում իրենց արշաւանքը, որոնք կրօնական գաղափարների դէմ են պարզում իրանց բիւրագոյն՝ բայց անգոյն դրօշակը. «Զգոյշ լիւրուք՝ մի՛ ոք իցէ, որ զձեզ կողոպտիցէ ճարտարամտութեամբ և սնոտի խաբէութեամբ. որք ըստ մարդկան աւանդութեան՝ և ըստ տարերց աշ-

խարհիս. և ոչ ըստ Քրիստոսի». օրինակներ զիմադրողների—Յովսէփ՝ Պետափրէսի տանը, Մովսէսը՝ ոսկէ հորթի մօտ, Եղիան՝ Աքաբի առաջ. Յիսուսը՝ ամեն ժամանակ. Վարմիր Վարդանը՝ մոգախումբ բանակում. Ղևոնդ երէցը՝ Անգղ զիւղաքաղաքում. Զուշանն Վարդանայ՝ սոսկալի բանտում և այլն և այլն: 3) *Խաղաղարարութեան որդիները համապատասխան*—Խաղաղարարն Յիսուս խաղաղութիւն ձգելով երկնքի և երկրի, Աստուծոյ և մարդոյ մէջ՝ Որդի Աստուծոյ կոչեցաւ. և իրեն հետեող խաղաղարարներին ևս Աստուծուն որդիանալու երանին աւետեց. «Երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին»: Խաղաղարարները արդարութիւն են վաստակում խաղաղութեան ճանապարհով. «Պտուղ արդարութեան խաղաղութեամբ սերմանի այնոցիկ, որք առնեն զխաղաղութիւն»: Խաղաղարարների յիշատակը անջինջ է մնում, որովհետեւ սոնքնութիւն պահեցին և ուղղութիւն տեսան յամենեւին և յամենայնի. «Պահեմ զանքնութիւն և տես զուղղութիւն, զի գոն մնացուածքն առն խաղաղարարի»: Իսկ ամբարիշտները և խաղաղութեան հակառակորդները անյիշատակ են կորնչում և յանկարծակի. «Տեսի զամբարիշտն վերացեալ և բարձրացեալ իբրեւ զմայրս Լիբանանու: Անցի՛ և ահա ոչ էր. խնդրեցի՛ և ոչ գտաւ տեղի նորա». «Իսկ զիմարդ եղեն աւեր. յանկարծակի սատակեցան պակասեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

ԺԲ. Տոմս.

ՀԱՆՈՒՆԵԼԻՔ

1) Հալածանքի նշանակությունը—Հալածանքը արքայութեան պտղի ծաղիկն է. իսկ երանութիւնը՝ արքայութեան պտուղն է. Հալածանքը այս աշխարհի մէջ իբրեւ ծաղիկ պիտի հաւաքենք, որպէս զի երկրնքումը պտուղը քաղել կարողանանք, որովհետեւ Աստուածապաշտական կենցաղավարութեան պայմանը՝ Հալածանքն է. «որք կամիցին Աստուածապաշտութեամբ կեալ 'ի Քրիստոս Յիսուս, 'ի Հալածանս կայցեն»։ 2) Հալածանքի պատկերը—Քարոյական և Նիւթական, և սոքա ունին իրենց ստորաբաժանմունքները—Անհատական և Հասարակական։ Անհատականն է՝ երբ մարդ՝ ինքը իրանից է Հալածուում—աշխարհայինը բարոյականից զերազատելով և մարմնաւորը՝ Հոգեւորից, և անհոգ է բնաւին իւր զգայաւանքներն ու կրքերը սանձելու. այդպիսիները անաջողութեան են մատնուում և իրենք՝ զիրենք են կորուսանում. «Մարդոյ լեզուանույ մի՛ յաջողեսցի 'ի վերայ երկրի. զայր մեղաւոր չարիք իւր որսասցեն 'ի կորուստ», Հասարակականն է՝ երբ մարդ Հաւատարիմ գոյով իւր կոչմանը՝ չէ թողնում որ կողոպտուի ու յափշտակուի իւր Հոգեւոր գանձը, և ընդ միշտ Հոգեւորն ու բարոյականը զերազատուում է մարմնաւոր

րից ու աշխարհայինից. և այդ մշտապայծառ դրօշակի տակ ընթանալով՝ սիրով և յօժարութեամբ է տանում ամենայն հալածանք, 'ի սէր Աստուծոյ, Քրիստոսիւ. Հաւատացած լինելով—Թէ Հալածանքը չէ կարող տապալել իւր Հոգեւոր—բարոյական գաղափարը՝ որ է Սէր 'ի Քրիստոս և Քրիստոսիւ՝ յԱստուած. «Արդ՝ ո՞վ մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն Քրիստոսի նեղութիւն, թէ անձկութիւն, թէ հսկածանք, թէ սով, թէ մերկութիւն, թէ վիշտ, թէ սուր՝ Քանզի Հաստատեալ եմ, եթէ ոչ մահ, և ոչ կեանք, և ոչ Հրեշտակք, և ոչ իշխանութիւնք, և ոչ զօրութիւնք, և ոչ որ կանս, և ոչ Հանդերձեալքն, և ոչ կարողութիւն։ Եւ ոչ բարձրութիւն, և ոչ խորութիւն, և ոչ այլ ինչ արարած՝ կարէ մեկնել զմեզ 'ի սիրոյ անտի Աստուծոյ, որ 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի Տէր մեր»։ 3) Հալածանքի պայմանը—Հալածանքն ևս, որպէս և խաղաղարարութիւնը, 'ի կարեւոր դէպս միայն պիտի զիջանի և խոնարհի Հալածողներին—երբ բարոյական և Հոգեւոր կեանքը կազմալուծուելու վրտանդին չէ ենթարկուում. և երբ զոյնպիսի Հալածանքը կարող է օգտակար լինել Հալածողների Համար նոցա բարոյական կեանքի նկատմամբ. իսկ երբ բարոյական և Հոգեւորը կեանքը պիտի կազմալուծուի և ճշմարտութեան մարգարիտները ոտնակոխ պիտի լինին. իսկ ինքնին ճշմարտութիւնը պիտի խորտակուի՝ յայնդէպս անխորհուրդ է Հալածակրութիւնը.

այլ անհրաժեշտ է ահեղ դիմադրութիւն իսլամի դադափարի դէմ բարոյական զէնքերով—աղօթքով, պահքով, ողորմութեամբ, անձնաճանաչութեամբ, արդար և առաքինի կենցաղով. «Ասան այնորիկ առէք զսպառազինութիւնն Աստուծոյ, զի կարողք լինիցիք ՚ի դիմի հարկանել չարին յաւուրն չարութեան: ...Ամենայն աղօթիւք և խնդրութեամբ աղօթս առնել յամենայն ժամանակի հոգևով...»: «Տէր Աստուած իմ ՚ի քեզ յուսացայ. փրկեա զիս յամենայն հալածչաց իմոց և ապրեցն զիս»:

ԺԳ. Տոմս.

ՆԱԽԱՅԵԱԼՔ—ՀԱԼԱԾԵԱԼՔ—ԲԱՄԲԱՍԵԱԼՔ:

1) Սաչալիր-Քեան Գիտութիւնը—Նախատուիլ, հալածուիլը, բամբասուիլը կազմում են մարդոյ կեանքի խաչակրութիւնը. այս խաչակրութիւնը երկու դիտումն ունի. առաջինը՝ որ նախատինքը, հալածանքը, բամբասանքը նոցա բաժինն է՝ որոնք ՚ի սէր Քրիստոսի արժանաւոր են հանդիսանում այդ խաչակիր երանութեանը. և ուրեմն յօժարութեամբ պիտի կրեն նախատանաց, հալածանաց և բամբասանաց խաչը, երկրորդ դիտումն այն է՝ որ այդ խաչակրութեան, այսինքն նախատողների, հալածողների, բամբասողների, շարժառիթները—պատճառաբանութիւնները սուտ են և անհիմն, հակառակ են օրէնքին և խղ-

ճին. թէ և այդ նախատողները, հալածողները, բամբասողները, (օրէնքի) օրինական ձև տալ են կամենում իրենց չարութեան: Իսկ խաչակիր Երանութեան արժանաւորը, ՚ի սէր Քրիստոսի, ամենայն յօժարութեամբ է յանձն առնում անիրաւ նախատինքը, անօրէն հալածանքը, ստալօդ բամբասանքը, հաստատ համոզուած լինելով՝ որ ինքը պիտի յաղթէ աշխարհին, որպէս և Երանի աւետող Քրիստոսը յաղթեց աշխարհին և իւր բովանդակ կենաց պատկերը կտակ թողուց հաւատացեալներին. «Եթէ աշխարհ զձեզ աւտեայ. զիտասջիք զի նախ զիս աւտեաց: Եթէ յաշխարհէ աստի էիք՝ աշխարհ զիւրն սիրէր արդեօք. բայց զի չէք յաշխարհէ, այլ ես ընտրեցի զձեզ յաշխարհէ, վասն այնորիկ աւտեայ զձեզ աշխարհ: ...Եթէ զիս հալածեցին, ապա և զձեզ հալածեցեն...»: «...այլ քաջսլերեցարուք. զի ես յաղթեցի աշխարհի»: 2) Սաչալիր-Քեան Կառնալ-Քեան—Նախատանաց, հալածանաց և բամբասանաց խաչակրութիւնը կազմում է մեր կեանքի պսակը. այդ պսակը վաստակելու համար յօժարութեամբ պիտի կրենք Յիսուսի հալածանաց և չարչարանաց խաչը. նախ՝ իբրև երախտապարտ հետևողներ մեր Երկնաւոր և Մեծ Սաչակիր Ուսուցչապետ Փրկիչ Յիսուսին և երկրորդ՝ մեր ճշմարիտ խաչակրութիւնը կսանձահարէ մեր աշխարհային բուռն կիրքերը և կդադարիմք ՚ի մեղաց. «Քրիստոսի չարչարիլն մարմնով՝ վասն

մեր. և դուք 'ի նոյն միտս վառեցարուք. զի որ չարչարի մարմնով՝ դադարի 'ի մեղաց»։ 3) խառնութիւնը — խառնութիւնը — Մեր ճշմարիտ խառնութիւնը երկու օգուտ ունի. առաջինը՝ որ տեսնողներին ուսուցիչ է և դաստիարակ. իսկ լսողներին՝ բարի օրինակ. երկրորդը՝ որ ունինք վարձք երկնքում ըստ անսուտ բանին Քրիստոսի. որով և կնքում է իւր Երանին. «Յնծացէք և ուրախ լերուք. զի վարձք ձեր բազումք են յերկինս. զի այսպէս Հալածեցին զմարգարէսն, որք յառաջ քան զձեզ էին»,

ԺԴ. Տոմս.

Մ Ե Ղ Ք

- 1.) Թագո՞ւմ ա. Մեղքը աշխարհ մտաւ Ադամով.
«...ի միօջէ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին...»:
բ. Մարդ մեղքով է յղացւում ու ծնւում.
«Անօրէնութեամբ յղացաւ և 'ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ»:
գ. Մեղքը սրտիցն է գալի. «Զի 'ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք. ըսպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, սուտ վկայութիւնք, Հայհոյութիւնք»:
դ. Մեղքի թեւադրողը սատանան է.

«...որ առնէ զմեղս, 'ի սատանայէ է. զի իսկզբանէ սատանայ մեղանչէ. վասն այնորիկ յայտնեցաւ Որդին Աստուծոյ՝ զի լուծցէ զգործս սատանայի»:

- 2.) Նշանա՞ւ ա. Բարին գիտենալ և չանել՝ նշանակում է մեղք գործել, «Որ ոք գիտիցէ զբարին, և ոչ առնիցէ՝ մեղք են նմա»:

բ. Այն ամենը, ինչ որ Հաւատով չէ կատարւում՝ մեղք է. «...ամենայն ինչ, որ ոչ 'ի Հաւատոց է՝ մեղք են»:

- 3.) Վառնա՞ւ ա. Մեղքը արգելք է լինում մեր ազօթքների ունկնդրութեանը Աստուծոյ կողմից. «Զմեղս թէ տեսանէի 'ի սրտի իմում. ոչ լսէր ինձ Տէր»:

բ. Մեղքը պատճառ է դառնում նուազման, ոչնչացման. որպէս իւրաքանչիւր մի անհատի՝ նոյնպէս Հասարակութեան կամ ազգերի «Նուազեցուցանեն զազգս մեղք»։ «Իսկ զիմրդ եղեն աւեր՝ յանկարծակի սատակեցան, պակասեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

գ. Մեղքը յառաջ է բերում մեղանչողի մէջ ամօթ, անհանգստութիւն, տրտ-

մութիւն և ցաւ. «իսկ արդ՝ զինչ պտուղ ունէիք յայնժամ. որովք այժմդ զամօթի հարեալ էք»: «Ո՛ր է խաղաղութիւն ոսկերաց իմոց. յերեսաց մեղաց իմոց»: «...գօրհանապաղ տրտում գնայի, զի անձն իմ լի եղև չարչարանօք. և ոչ զոյ բըժըշկութիւն մարմնոյ իմոյ»:

դ. Մեղքը զրկում է մեղանչողին երկրնքի արքայութիւնը ժառանգելու իրաւունքից. «...ամենայն պոռնիկ, կամ պիղծ, կամ ագահ, որ է կռապարիշտ՝ ոչ ունի զժառանգութիւն յարքայութեանն Քրիստոսի և Աստուծոյ»: «...որք զայսպիսի ինչ գործեն՝ զարքայութիւնն Աստուծոյ ոչ ժառանգեն»:

4.) Մեղքի ԳԵՂՁԱ. Աստուծոյ խօսքն ու պատուիրանը ազատում է մարդուն մեղքից. «Ի սրտի իմում թաքուցի զբանս քո. զի մի մեղաց»:

բ. Ողորմութիւնն ու Աստուծոյ երկիւղը փշրում է մեղքի կապանքները և խոտորում է մարդուն չար ճանապարհից. «Ողորմութեամբ և ճշմարտութեամբ թողանի մեղք և երկիւղ»:

զիւ Տեառն խոտորի ՚ի չարէ»: «Ինքնաքննութիւնն ու անձի դադատանքը խոտորում է մարդուն մեղքի ճանապարհից. որովհետև նա քննելով իրան՝ դատում է իրան և իւր գատատանի վճիռը կայացնում է այսպէս՝ թէ իւր գործած մեղքը անհամեմատ աւելի ծանր է քան թէ, քոտ ծանրութեան մեղացն, Աստուծոյ պատիժը, «Ապա մեղադիր լիցի մարդ. ինքն լինքն ասիցէ. թէ գորպիսիս վճարէի, և ոչ արժանի՝ քոտ որոց մեղացն՝ պատժեաց զիս»:

գ. Ճշմարիտ խոտորվանութիւնը փշրում է մեղքի շղթայն, որովհետև յառաջ է բերում ապաշխարութեան զղջումն. որով և մեղանչողը իւր ճշմարիտ խոտորվանութեան շնորհիւ սիրելի է լինում Աստուծուն. «Որ ծածկէ զամբարշտութիւնս իւր՝ ոչ յաջողեացի. իսկ որ պատմէ յանդիմանէ՝ սիրելի հղեցի»:

ճ.) Մեղքի ԳԵՂՁԱ. Սկզբնական և ներգործական. ա. Մեղքը Այստեղ մտաւ աշխարհ և ժառանգական տեղութեամբ հաւատ մենչեւ ՚ի Քրիստոս.

որով և կորցրեց իւր ժառանգական գոյութիւնը և տեղական ազդեցութիւնը. «Ապա ուրեմն որպէս միոյն յանցանօք յամենայն մարդիկ դատապարտութիւն, նոյնպէս և միոյն արդարութեամբ՝ յամենայն մարդիկ արդարութիւն կենաց»։ Բ. Ներգործական մեղքը ընթացակից է մարդուն. մարդը ազատ չէ մեղքից, որովհետեւ ամեն անգամ, երբ թուլանում է մարդուս պարտաճանաչութիւնն ու պարտականութիւնը՝ իսկոյն յառաջ է գալիս մեղքը ընթացակից լինելու նոյն պարտազանցին. «Եթէ ասիցեմք, եթէ մեղս ինչ մեք ոչ ունիմք՝ զանձինս խաբեմք. և ճշմարտութիւն ՚ի մեզ ոչ գոյ»։

6.) Ներգործական Մահացու կամ Մահուչափ և Ներբնական Բռնութիւն. ա. մահացու կամ մահութեան մեղք՝ զիտակցաբար և յօժարաբար գործուած պարտազանցութիւնն է, հակառակ օրինաց և ազգաբարութեան խղճի մտաց։ Մահացու մեղանչողք ծառայք են մեղաց. «...ամենայն՝ որ առնէ զմեղս, ծառայ է մեղաց». նոյնպիսի մեղան-

չողք օր ըստ օրէ հաստատուում են մեղքի մէջ, փոխանակ խոստափելու «Զօրացուցին յանձինս իւրեանց ըզբանս չարութեան. խորհեցան թաքուցանել ինձ զորոգալթ. և ասացին ոչ տեսանէ զայս Տէր». նոյնպիսի մեղանչողք արհամարհում են մեղքի պատժական հատուցումը. «Զայս ամենայն արարեր՝ և լռեցի քեզ. կարծեցեր անօրէնդ ՚ի մտի քում. թէ և ես քեզ նմանիցիմ». յուսահատուելով Աստուծոյ այցելութեան յամեցումից՝ շարունակում են յամառիլ իրանց մեղքերի մէջ. «Եւ ասեն, քաջացումք՝ զհետ ապստամբութեանց մերոց դնացուք. և իւրաքանչիւր զհաճոյս սրտի իւրեանց չարի՝ արասցուք». նոյնպիսի մեղանչողք իրենց գործած յանցանքի պատճառը ձգում են Աստուծոյ կամ ուրիշների վերայ. «...կինս գործուոր ընդ իս՝ սա ետ ինձ ՚ի ծառայանտի և կերի... և ասէ կինն. օձն խաբեաց զիս և կերի». նոյնպիսի մեղանչողք ուրիշներին ևս գալթակդեցնելով՝ աշխատում են մեղքի մէջ

ձգել. «...և եա առն իւրում ընդ
իւր, և կերին». «Եւ որ ոք գայ-
թակղեցուցէ զմի 'ի փոքրկանցս
յայցցանէ յիս հաւատացելոց՝ լաւ է
նմա եթէ կախիցի երկան իշոյ ընդ
պարանոց նորա՝ և ընկղմիցի 'ի խորս
ծովու». նոյնպիսի մեզանչողք հա-
ւատոյ խորհուրդը մեկնում են քմա-
հաճութեամբ և կամաւ կուրանում
են հաւատոյ գիտութեան առաջ.
«Զդոյշ լերուք՝ մի ոք իցէ՝ որ զձեզ
կողոպտիցէ ճարտարամտութեամբ՝ և
սնտի խարէութեամբ. որք ըստ
մարդկան աւանդութեան՝ և ըստ
տարերց աշխարհիս՝ և ոչ ըստ Քրիս-
տոսի»:
բ. Թէ՛նէ՛ հո՛մ 'նէրէ՛ն 'մէջէ՛ն՝ անգիտակ-
ցաբար, ակամայ կամ բռնադատ-
ուած, պատահաբար և տարակուսա-
բար զործուած պարտազանցութիւնն
է. Մահացու մեղքը զրկում է մե-
ղանչողին Աստուծոյ հաղորդակցու-
թիւնից և մահացնում է հոգին.
«Մեղք ձեր որոշեն 'ի մէջ ձեր և 'ի
մէջ Աստուծոյ» «...են մեղք՝ որք
մահու չափք են»:

7.) Մահացո՛մ 'մէ- չպարտութիւն, Նախանձ, Բարկու-
ղոյ 'մէսէնէրը թիւն, Ծուլութիւն, Ագահութիւն,
Որկրամոլութիւն, Բղջախոհութիւն:
ա. Հոգարո՛մ 'նէն ունեցողին հակառակ
է Աստուած. «Տէր ամբարտաւանից
հակառակ կայ»:

բ. Նախա՛նչ ուր որ կայ՝ այնտեղ տի-
րում է անկարգութիւն և ամենայն
չարութիւն, «Զի ուր հեռ և նա-
խանձ, անդ է՝ անկարգութիւն և
ամենայն իրք չարք»:

գ. Բարէո՛ւ 'նէնը զրկում է մարդուն 'ի
վրէժիւնդրութիւն. «մի զանձանց
վրէժ խնդրէք, սիրելիք, այլ տուք
տեղի բարկութեան»:

դ. Ծաւո՛ւ 'նէնը տանում է մարդուն
դէպի կարօտ վիճակ կամ աղքա-
տութիւն, «...մինչև երբ անկեալ
գնիս ո՞վ վատ. երբ 'ի քնոյ զար-
թիցես. սակաւիկ ինչ ննջիցես. սա-
կաւիկ ինչ դադարեցես. և փոքր
ինչ ընդգրկիցես զձեռն քո 'ի վերայ
լանջաց քոց. և եթէ զայս արասցես՝
եկեսցէ՝ իբրև կարապետ աղքատու-
թիւն քո, և կարօտութիւն քո իբրև
չարագոտն սուրհանդակ»:

ե. Ագաթանգեղոսը արմատ է ամենայն չարեաց. և առիթ է տալիս շեղուելու հաւատոյ ճանապարհից. «Զի արմատ ամենայն չարեաց՝ արծաթասիրութիւնն է որում ոմանց ցանկացեալ՝ վրիպեցան ՚ի հաւատոցն...»:

զ. Որչորհուրեւն տանում է մարդուն դէպի արբեցութիւնը, անառակութիւն և աղքատութիւն. որկրամուկներէ Աստուածը՝ իրանց որովայնն է, որին և նուիրուած են իբրեւ երկրաւոր ցանկալիք և որը իրանց կորուստն է. «Քանզի ամենայն արբեցող և բողբոջ՝ աղքատացի»:
«Որոց կատարածն կորուստ է, որոց Աստուած՝ որովայնն է... որք զերկրաւորս և եթ խորհին»:

է. Բողոքանքն տանում է մարդուն դէպի յուսահատութիւն վերին կենաց. «Որք զանձանց իւրեանց զոյսն հատին և մատնեցին զանձինս գիծութեան»:

Տ.) Մահացո ա. Խոնարհութիւն. (Հպարտութեան փոխարէն ապահանգութեան) խոնարհներին Աստուած լեւան մեղքները բարձրացնում է. «խոնարհեցարուք առաջի Տեառն և բարձրացուցէ զՁեզ»:

բ. Սէր. (նոխանձի փոխանակ) Ուր կայ սէր՝ այնտեղ նախանձը չէ կարող աղղկել. սէրն է ամենայն առաքելի գործքերի կատարման յօդակալը: «Սէր ոչ նախանձի». «Զգեցարուք... գտէրն. որ է զօր կատարման»:

գ. Հեղութիւն. (բարկութեան փոխանակ) Հեղութիւնը առիթ է տալի հանգցնելու բարկութեան կրակը երկայնամիտ ներդամտութեամբ. «Զգեցարուք... զհեղութիւն, զերկայնամտութիւն... ներել միմեանց. շնորհել իրերաց»:

զ. Աշխատանքութիւն. (ծուլութեան փոխարէն) աշխատասիրութիւնը մարդուն աղքատութիւնից կտրուցէ. ամենայն աշխատասէր պարտաճանաչ է և պարտակատար. ՚ի հարկէ բարի, ազնիւ և արդար վաստակի աշխատասէրը. «երթ առ մրջիւնն ո՛վ վատ. և նախանձեաց ընդ ճանապարհս նորա... և պատրաստէ լամբարայնոյ զկերակուր. և բազում համբարս դնէ ՚ի հունձս...»

ե. Առաքելութիւն. (Ազակութեան փոխանակ) Ողորմութեան և առհասարակ

րակ տրոց մէջ մարդ պէտք է առա-
տաձեռն լինի. մինչև իսկ հատու-
ցում չստանալու ակրնկալութեամբ.
մանաւանդ եթէ ինքն էլ առատա-
բար է պարգևատրուած Աստուծոց.
«Ամենայնի որ խնդրէ 'ի քէն' տուր,
և զոր ինչ հանէ ոք 'ի քէն, մի
պահանջիր»։ «Յրնչից քոց առնիցես
զոգորմութիւն. և մի ազահիցէ ակն
քո՝ յորժամ առնիցես զու զոգորմու-
թիւնսն»։

զ. Բարեխառնութիւն (որկրամուլութեան
փոխանակ,) բարեխառնութիւնը եր-
կու կերպ օգուտ է տալիս մարդուն
— նախ՝ հոգեպէս կամ բարոյապէս
և երկրորդ՝ նիւթապէս և ֆիզիքա-
պէս. բարոյապէս՝ որ պահեցողու-
թեան վարժելով իրան՝ պահել կա-
րող է իրան և պէս պէս չար ցան-
կութիւններէց. նիւթապէս՝ որ շատ
ծախսերից զերծ կլինի ֆիզիքապէս՝
որ ստամոքսը չի ծանրացնի շատա-
կերութեան վտանգով և ուրեմն անձի
առողջութիւն կունենայ, հոգեպէս՝
որ իւր հոգսերի առարկան չի շինի
միայն որովայնը, այլ Աստուծոյ և

Նորա Նախախնամութիւնը. «մի աշ-
տուհեալ հողացէք, և ասիցէք զինչ
կիրիցուք կամ զինչ արբցուք...
քանզի զիտէ հայրն ձեր երկնաւոր
թէ պիտոյ է ձեզ այդ ամենայն»։
Ե. Ողջախոհութիւն (բղջախոհութեան փո-
խանակ,) Ողջախոհութիւնը առողջ
է պահում ոչ միայն հոգին՝ այլ և
մարմինը. այդ պատճառով էլ կան
մարդիկ՝ որոնք կամովին սպանում
են իրենց մէջ ցանկական կիրքերը
և լինում են ներքինիք իրենց մէջ.
«...են ներքինիք՝ որք զանձինս
իւրեանց արարին՝ ներքինիս վասն
արքայութեան երկնից»։

ԺԵ ՏՈՄՍ.

ԵԿԵՂԵՅԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

- 1.) Նշանակութիւն — Ժողով ճշմարիտ Հաւատացելոց 'ի
Քրիստոս. «Եւ եղև երկիւղ մեծ 'ի
վերայ ամենայն եկեղեցւոյն...» գործք.
ե. 11:
- 2.) Սկզբնաւոր — Եկեղեցին սկսուեցաւ զրախտի մէջ
Եւսէիս և Տիմոթէոս երբ ստեղծուեցան Նախաճնողք և

Եկեղեցւոյ և իսկոյն յառաջ եկաւ կրօնը — պատուի-
րանապահութեամբ. «Եւ արար Աս-
տուած զմարդն ՚ի պատկեր իւր...
արու և էղ արար զնոսա... և
ասէ. յամենայն ծառոց որք են ՚ի
գրախտիդ՝ ուտելով կերիցես: Բայց ՚ի
ծառոյն գիտութեան բարւոյ և չարի
մի՛ ուտիցէք...»: Ծննդ. ա. 27. բ.
16. 17.: Կրօնը իւրաքանչիւրին
առանձին առանձին կապում է Աս-
տուծոյ հետ. իսկ Եկեղեցին Կրօնի
շաղկապով բոլորին միասին կապում
է Աստուծոյ հետ:

3.) Բաժանման Եկեղեցւոյ
Եկեղեցի Հին Ուխտի — նախնի կամ
նախնական, նահապետական կամ
Խորաշէյեան, Մովսիսական կամ ըն-
դօրինական և եկեղեցի Նոր Ուխտի
Քրիստոնէական:

4.) Հիմնադրութեան Եկեղեցի
Քրիստոնէական եկեղեցին Հիմնեց
Յիսուս Քրիստոս և ինքն է նոյն
Եկեղեցւոյ հաւատոյ Հիմքը, «Զի
զհիմն ալ ոք ոչ կարէ զնել քան
զեղեալն, որ է Յիսուս Քրիստոս»:
Ա. Կորնթ. գ. 11:

5.) Գլխի և Կրօնի Եկեղեցի
Քրիստոնէական եկեղեցւոյ գլուխն է
ինքն Յիսուս Քրիստոս և փոխանորդք

Եկեղեցւոյ են Առաքեալք և յաջորդք նոցին.
«Ես ընդ ձեզ եմ զամենայն առուս-
մինչև ՚ի կատարած աշխարհիս»:
Մատթ. իր. 20: «Զգոյշ կացէք ան-
ձանց և ամենայն Հօտիդ, յորում
եղ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս Հով-
ուել զԺողովուրդ Տեառն»: Գործք.
Ի. 28.

6.) Հիմնադրութեան Եկեղեցի
Քրիստոնէական եկեղեցին կամ ընդհանրականու-
թեան Եկեղեցւոյ թիւն և Առաքելականութիւն. «...և
եղիցին մի Հօտ և մի Հովիւ»: Յովհ.
Ժ. 15: «Սուրբ արա զնոսա ճշմար-
տութեամբ, զի քո բանդ ճշմարտու-
թիւն է»: Յովհ. Ժէ. 17: «Գնացէք
այսուհետև՝ աշակերտեցէք զամենայն
Հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն
Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ»:
Մատթ. իր. 19: «Ձինեալք ՚ի վերայ
Հիման առաքելոց և մարգարէից,
որոյ է գլուխ անկեանն Քրիստոս
Յիսուս»: Եփես. Բ. 20:

7.) Տեառնի Եկեղեցի
Քրիստոնէական եկեղեցւոյ Տեառն և յաղթանակող. «Զի
եթէ մարմնով զնամք, ալ ոչ եթէ
լուտ մարմնոյ զինւորիմք, զի գէն
զինուորսութեան մերոյ ոչ է մարմնա-

... Գրգռալոր, այլ զօրաւոր յԱստուծոյ առ ՚ի
փակելոյ զամուրս»: Բ. Կորնթ. Ժ.
3-4: «Զբարւօք պատերազմ պատե-
րազմեցայ, զընթացոն կատարեցի.
զհաւատան պահեցի: Այսուհետեւ կայ
և մնայ ինձ արդարութեան պսա-
կըն...» Բ. Տիմ. Դ. 7. 8:

8) Բաժանման Կարգ քահանայական կամ ուսուցա-
նող եկեղեցի. «Զգոյշ կացէք անձանց
և ամենայն հօտիդ, յորում եղ զձեզ
Հոգին Սուրբ տեսուչս Հովուել զԺո-
ղովուրդ Տեառն»: Գործք. Ի. 28:
«Եւ դու քարոզեա զբանն. հաս ՚ի
վերայ ժամու և ՚ի տարաժամու»: Բ.
Տիմ. Դ. 2: «Այսպէս համարես-
ցին զմեզ մարդիկ իբրեւ պաշտօնեայս
Քրիստոսի և հաղարապետս խորհրդ-
դոյն Աստուծոյ»: Ա. Կորնթ. Դ. 1:
«Զհետ երթալք սիրոյ, և նախան-
ձաւորք լերուք հոգեւորացն... Եւ
ամենայն ինչ ձեր պարկեշտութեամբ
և ըստ կարգի լինիցի: Ա. Կորնթ.
ԺԴ. 1. 40:

9.) Կոչումն Եկե- Կոչումն Հին Ուխտի եկեղեցւոյ —
զէցոյ պատրաստութիւն յաղնկալութեան
Մեսիայի, Կոչումն Նոր Ուխտի եկե-

ղեցւոյ — պատրաստութիւն յաղնկա-
լութեան երկրորդ զալսաեան Քրիս-
տոսի և հանդերձեալ կենաց, «Քան-
զի զատուէր հանդերձելոց բարեացն
ունէին օրէնքն, և ոչ զնոյն կերպա-
լան իրացն...» Եբր. Ժ. 1: «Ամե-
նեցուն մեզ յանդիման լինիլ կայ
առաջի Քրիստոսի», Բ. Կորնթ. Բ.
10: «Զի ընկալցի իւրաքանչիւր իւ-
րով մարմնովս զոր ինչ գործեաց
յառաջ, եթէ բարի և եթէ չար»: Բ.
Կորնթ. Ե. 10:

10.) Սահման- Տէրութեան Ժողով Նիկիոյ. 325 թ. 318
Կոչումն Եկե- Հայրապետք. հերքուեցաւ Արիոսի
զէցոյ աղանդը — որ ուրանում էր Քրիստոս-
ի Աստուածութիւնը, դաւանեցաւ —
Քրիստոսի Աստուածութիւնը և հա-
ւատոյ հանգանակի սահմանուեցաւ
Մեծին Կոստանդիանոսի օրօք: Տէր-
ութեան Ժողով Կոստանդնուպոլսոյ. 381
թ. 150 Հայրապետք. հերքուեցաւ
Մակեդոնի աղանդը — որ ուրանում էր
Հոգւոյն Սրբոյ Աստուածութիւնը. դա-
ւանեցաւ — Հոգւոյն Սրբոյ Աստուածու-
թիւնը. համապատիւ և համազոյ
Հօր և Որդւոյ. Մեծին Թէոդոսի օրօք:

Տիեզերային ժողով Եփեսոսի. 431 թ.
200 Հայրապետք. հերքուեցաւ Նես-
տորի աղանդը — որ դաւանում էր 'ի
Քրիստոս երկու բնութիւն և երկու
անձնաւորութիւն, տ. այլ դաւանէր
Քրիստոս յաւիտեական որդի Հօր և
այլ՝ Քրիստոս որդի Մարիամու. և
սուրբ Աստուածածինը դաւանում էր
Քրիստոսածին կամ մարդածին և ոչ
Աստուածածին. դաւանեցաւ — 'ի Քր-
իստոս անշփոթ և անբաժանելի
իրական միաւորութիւն երկու բնու-
թիւններից, ուրեմն մի անձն, մի
դէմ և մի բնութիւն. իսկ սուրբ Աս-
տուածածինը՝ դաւանեցաւ. Աստուա-
ծածին. փոքր Թէոփոսի օրօք:

Ժ 2. Տոմն.

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

1.) Նշանաւորութիւն խորհուրդք եկեղեցւոյ են Աստուա-
ծային շնորհաց գաղտնիքը՝ որ մեր
մարմնական աչքի զգայական տեսու-
թեանը չէ ենթարկուում. այլ հաւա-
տոյ աչքով պիտի տեսնենք Աստուա-

ծային շնորհաց գաղտնի պարզեւատ-
րութիւնը կամ բաշխումը. «Այ ինչ
անվայելուչ և անսրբազան է ունել
խորհրդոց եկեղեցւոյ զգալի պատկերս.
այլ Աստուածարժան տեսութեան է
օրինակօ կերպացոյցանել բնաւորա-
կանօք և մարդավայելուչ պատկերօք:
Դիմիսիոս. զիրք. եկ. քա՛հ»:

2.) Սահմանաւորութիւն խորհուրդք սահ-
մանադրուած են Աստուծուց և Քր-
իստոսից Ահաւորութեան՝ Աստուա-
ծադիր 'ի դրախտին և Սրբագոր-
ծեալ՝ Քրիստոսի 'ի Կանա Գալիլի-
ացւոց. Միջոցութեան՝ Քրիստոսի 'ի
Յորդանան 'ի Յովհաննէս. Դրոշմը՝
Քրիստոսի 'ի Յորդանան Հոգւոյն
Սրբոյ իջմամբ. Աղայաւորութեան՝ Քր-
իստոսի 'ի քարոզութեան «Ապաշ-
խարեցէք և հաւատացէք յԱւետա-
րանս» Հաղորդութեան՝ Քրիստոսի 'ի
վերնատանն. Կարգ համ յեւրոսոս-
թեան 'ի Քրիստոսի յետ Յարութեան.
«զնացէք այսուհետև: աշակերտե-
ցէք...» և առէք Հոգին սուրբ եթէ
ուժէք թողցուք զմեղս...» Վերջին
Ոծոմն համայնութիւն Հիւսիսային Քր-

- ընտանիքի բաժնետերերն պէս պէս
հիւանդաց և հիւանդութեանց բանի-
խորհրդով, ձեռնադրութեամբ և քը-
ղանցիւ հանդերձին:
- 3.) **Նպատակ.** Եկեղեցւոյ սրբարար խորհուրդք ան-
հրաժեշտ են իւրաքանչիւր հաւա-
տացելոյ համար. որովհետեւ խորհրդ-
քոց նպատակն է բարեկարգութիւն
եկեղեցւոյ. իսկ եկեղեցւոյ բարեկար-
գութիւնը անտալթաք ուղիով առաջ-
նորդում է հաւատացեալներին զէպի
փրկութիւն: (օրինակները կարելի է
վերցնել իւրաքանչիւր խորհրդից):
- 4.) **Մարտիրոս.** Եկեղեցւոյ սրբարար խորհրդոց մա-
տակարարք են՝ Կարգաւորները «զը-
նացէք այսուհետեւ աշակերտեցէք
զամենայն հեթանոս, մկրտեցէք ըզ-
նոսա...»:
- 5.) **Իսկոն խորհրդ.** Նիւթ և ձե. նիւթն է այն զգալի
իրը՝ որ գործ է ածուծ խորհրդոյ
կատարման ժամանակ. ձեւն է այն
Աստուածային խօսքը՝ որ ասում է
խորհրդոյ կատարման ժամանակ-
- 6.) **Երկուս.** Ամենայն հաւատացեալ:
- 7.) **Կրօնէի.** Ապաշխարութիւն, Հաղորդութիւն,
Ամուսնութիւն, Վերջին Օծումը:

- 8.) **Անկրօնէի.** Մկրտութիւն, Դրոշմ, Կարգ կամ
Ձեռնադրութիւն:
- 9.) **Պարագայ.** ա. փրկագործականք — Մկրտութիւն և
խորհրդոց. Հաղորդութիւն:
բ. Սպառազինականք — Դրոշմ, Ապաշ-
խարութիւն և վերջին օծումն:
գ. Ազատ — յօժարականք — Ամուսնութիւն
կամ պսակ:
դ. Արժանաւոր — քնտրականք — Կարգ կամ
Ձեռնադրութիւն:

ԺԷ. Տոմար.

Մ Կ Ի Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

- 1.) **Նշանակութիւն.** Մկրտութեան նշանակութիւնն է—
վերստին ծնանելով աւաղանից՝ ազա-
տուել սկզբնական մեղքից և որդի-
անալ Աստուծոյ, «Աւագանն զմեզ ծը-
նանի վերստին՝ որդիանալ Աստուծոյ,
ազատելով ի մեղաց, և կենսագործելով
յանմահական կեանս»: Խոսք. Ժա-
մազիրք.
- 2.) **Նպատակ.** Ազատութիւն սկզբնական մեղքից,
որդէգրութիւն Հօրն երկնաւորի. Ժա-
ռանգութիւն Երկնից արքայութեան.

«Եթէ ոք ոչ ծնցի 'ի ջրոյ և 'ի Հոգւոյ, ոչ կարէ մտանել յարքայութիւնն Աստուծոյ»: Յովհ. Գ. 5:

3.) Խորհրդ-երէի ընդման և անխնայութեան. Գաւանութիւն լճանասուրբ Երրորդութիւնն. լերեքօրեայ թաղումն. 'ի Յարութիւնն Քրիստոսի «Զոր օրինակ մահուն Քրիստոսի լինքն նկարագրէ մկրտութիւն աւագանին. երիցս ընկըղմելն 'ի ջուրն դերեքօրեայ թաղումն Յիսուսի նշանակէ. իսկ իջանել յաւագանն և ելանել՝ դարձութիւն Տեառն գուշակէ»: Ս. Ղնորհ: «Մկրտեցէք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ»: Մատթ. ԻԸ. 19.

4.) Նիւ-և 2-ը. Բնական ջուր. «...միթէ զջուր ոք արգելուկ կարէ առ 'ի չմկրտել զնոսա»: Գործք. Ժ. 47: «Եթէ ոք ոչ ծնցի 'ի ջրոյ...»: Յովհ. Գ. 5: «Մկրտի երեխայս յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ...»: «Մկրտեցէք զնոսա...» Մատթ. ԻԸ. 19:

5.) Միջոց-ութեան նորաձին-ների համար միւսնոյն ներգործութիւնն ունի երաշխաւորութեամբ ճնողաց և կնքահօր՝ որ ինչ չափա-

հասնելի համար, որ իրանք տալիս են իրանց դաւանութիւնը: Քրիստոս ինքը իրաւունքից չզրկեց մանուկներին մասնակից լինելու Աստուածային օրհնութեանը. «Թոյլ տուք մանկ-տուղ՝ և մի՛ արգելուք զգոսա գալ առ իս, զի այդպիսեացդ է արքայու-թիւն երկնից»: Մատթ. ԹԺ. 14:

6. Տարբեր-ա. Հին ուխտի մկրտութիւնն էր՝ ծի-ւիւն հին ուխտի սական լուսամուկք. ստուերանկար Յովհաննէս և Քրիստոսը նախապատրաստականին:

Բ. Յովհաննէս Մկրտութիւնն էր՝ ա-Միջոց-ութեան. պաշխարութեան նախապատրաստու-թիւն. ստուերանկար փրկականին:

Գ. Քրիստոնէական մկրտութիւնն է փրկական կամ Ղնորհական:

ԺԸ. Տոմար.

Գ Ր Ո Ղ Մ

1.) Նշանակութեան. Գրողը — օծութիւն կամ Կնիք Սուրբ Հոգւոյն. Գրողութեան — օծուել կամ կրն-քուել սուրբ Հոգւով՝ հաւատը մահու չափ խոստովանուելու համար. «Յօ-թիւն ունիք առ 'ի սրբոյն... օծու-

- Թիւնն զոր ընկալարուք ՚ի սմանէ,
բնակեացի ՚ի ձեզ»։ Ա. Յովհ. Բ. 20. 21։
- 2.) Դրոշմէն և Կրօնական Կոմիտէի Կողմէն —
Մարմնոյ որոշեալ զգայարանքները —
ճակատ, աչքեր, ունդունք, բերան,
սկանջներ, սիրտ, քամակ, ձեռքերի
մէջը, ոտքերի տակը. իբրեւ սպառա-
զինութիւն. որովհետեւ Մկրտութեան
խորհուրդը Զինուորութիւն է նկա-
տուամ. իսկ Դրոշմի խորհուրդը
Սպառազինութիւն. և ուրեմն դրոշ-
մելով որոշեալ զգայարանքները՝ Մը-
կրտուողը կամ զինուորը Դրոշմով
կամ սպառազինութեամբ է զինուում
մեզաց պատերազմի մէջ նոյն մեզաց
իշխանութեան դէմ. «...և յայսմ
օծութենէ զօրանամք գիտել զս-
մենայն»։ Լամբր. ՚ի ճառն Հոգ-
ւոյն Սրբոյ։ «Սոյնպէս ՚ի յօծումն
իւզոյն պարարեալ յուսով, զՀոգւոյն
զօրութիւն սովիմբ և ՚ի սոյն Համա-
րիմք ունել ամենայնիւ աներկմտելի»։
Նարեկ. ՂԴ։
- 3.) Անդրէնի և Անկրկնելի և անբաժանելի — որով-
անբաժանելի մէջը — հետեւ շարունակութիւն է մկրտու-
թեան ըստ արարողական ձևոյն և
Հայ Ժողովուրդի. ըստ խորհրդական շնորհաց։

Նիւթն է — սուրբ Միւռնը. Ձևն է
— «Իւզ անոյշ յանուն Յիսուսի Քրի-
ստոսի հեղեալ ՚ի վերայ քո՝ կնիք
երկնային պարգևացն անապականու-
թեան»։

- 4.) Առաջաւորութեամբ և
Կրօնական Կոմիտէի Կողմէն —
աղօթիւք կատարում էին այս խոր-
հուրդը և սուրբ Հոգին ստանում էին
մկրտեալք. «Յայնժամ եղին զձեռս
՚ի վերայ նոցա՝ և առնուին զՀոգին
սուրբ»։ Գործք. Ը. 17։ Իսկ երբ
Հաւատացելոց թիւը սկսաւ աճիլ՝
ձեռնադրութիւնը փոխեցաւ սուրբ
Իւզոյ գործածութեանը «...՚ի յօծումն
իւզոյն պարարեալ յուսով, զՀոգւոյն
զօրութիւն սովիմբ և ՚ի սոյն Համա-
րիմք ունել...»։ Նարեկ. ՂԴ։

ԺԹ. Տոմս.

ԱՊԱՂԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

- 1.) Նշանակութիւն. Ապաշխարել. ճշմարիտ զգջմամբ ար-
դարանալ մեղքից ապաշխարու-
թեամբ առ Աստուած և առ մարդ.
առ Աստուած «...զգջացան ի սիրտ»

իւրեանց և ասեն, զինչ գործեսցուք. ասէ ցնոսա Պետրոս. ապաշաւեցէք»: Գործք. Բ. 37. 38: Առ մարդ՝ պատճառած վնասուց հատուց մամբ. «...զկէս՝ ընչից իմոց տաց աղքատաց. և եթէ դժք զրկեցի՝ հատուցից չորեքկին»: Ղուկ. ԺԹ. 8. 9:

2.) Աշխարհապաշտ. ա. ճանաչել մեղաց գորութիւնը. խաբաւէան հշտնբ. 3 իշել Աստուծոյ սէրը. դ. Յօժար սրտով չարչարել մարմնաւոր կրքերը. դ. աչքի առաջ ունենալով իւր վատ անցեալը, ե. Ամենօրեայ քննութեան ենթարկել սիրտը:

3.) Խոստովանութիւն — Ուրախութիւն և վիշտ կարօտում են լեւան հարեարդ — անկեղծ արտայայտութեան առաջի լիւնը և հախի մտերմի. քահանայն՝ Աստուծուց կարհրապարտիւն — դաժ մտերիմն է ժողովրդի համար. պաշխարաւէան ուրեմն խոստովանութիւնը պէտք է չեւ մեր մէջ. լինի և անկեղծ պէտքէ լինի նոյն քահանայի առաջ. որից յետոյ և կըլինի թողութիւն մեղաց. «Բազումք ՚ի հաւատացելոցն զային և խոստովան լինէին, և պատմէին զգործս իւրեանց»: Գործք. ԺԹ. 18: «Ասա զանօրէնութիւնս քո, զի արդարացիս»: «...եթէ խոստովան լինիմք

զմեղս մեր, հաւատարիմ է հա և արդար՝ առ ՚ի թողուլ զմեղս մեր»: Ա. Յովհ. Ա. 8. 9: Մովսիսի սահմանադրած հրապարակական ապաշխարութեան և խոստովանութեան հետքը կայ այսօր և մեր մէջ. երեւում է այլ ՚ի ժամ սուրբ պատարագի:

4.) Բանասիրանք և Ուաքելական ժամանակների սահմանադրութեամբ ծանր մեղուցեալք բանադրում էին. և սահմանեալ ապաշխարութիւնը կատարելուց յետոյ՝ արձակումն էին ստանում. «Մատենի զայնպիսին սատանայի ՚ի սատակումն մարմնոյ. զի ոգին ապրեցի...» Ա. Կորնթ. Ե. 5: «Եթէ ումեք թողուցուք զմեղս՝ թողեալ լիցի...»: Յովհ. Ի. 23: «Ողորմեսցի քեզ մարդասէրն Աստուած...»: Փամագիրք:

5.) Պարագայ. Նիւթը — Մեղքը. 2Լը — Արձակումը. Ենթակայն — Ապաշխարողը. պաշտօնեայն — Կարգաւորը:

Լ. Տոմս.

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

1.) Նշանակութիւնը — ճշակմամբ և սրբմամբ Սրբագործեալ Հացի և Գինուոյ՝ է ճշակումն Մարմնոյ և Սրբումն Արեան Փրկչին և սորանով է յաւիտեանական կեանք և բնակութիւն իրար մէջ Յիսուս և Նորան Հաղորդակիցը «Առէք կերէք այս է մարմին իմ. արբէք ՚ի սմանէ, այս է արիւն իմ». Մատթ. ԻԶ. 27. 28: «Ար ուտէ զհացս զայս, կեցցէ յաւիտեան»: «Ար ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ՝ լիս բնակեսցի. և ես ՚ի նմա»: Յովհ. Զ. 59. 57:

2.) Ի՞նչպէ՞ս է — Սրբագործեալ Հացի տեսակաւ ընդարձակ այս խոր գունուում է և ճշակուում Քրիստոսի հոգիւրէ և ոգին է Սուրբ Մարմինը. սրբագործեալ զինխորհրդոյն նիւնը. ույ տեսակաւ ընդունում է և ճշակում Քրիստոսի Սուրբ Արիւնը. «Նշանակաւ Հացին տուեալ լինի քեզ մարմին և նշանակաւ զինուոյ տուեալ լինի քեզ արիւն»: Ոսկեր. ԻԳ. Առաւ:

Նիւթն է բաղարջ հաց՝ որ բաղարջակերաց եօթնեակն էր և անապակ զինի՝ որովհետեւ ջրոյ յիշատակութիւն չկայ. «Առեալ զհաց ՚ի սեղանոյ անտի՝ յայտ է թէ բաղարջ, քանդի առաջին օր էր բաղարջակերացն, ասէ, այս է մարմին իմ»: Ղնորհ. թղթ. առ Ման. կայսր: «Քրիստոս... էառ ՚ի ձեռս զինի, և ասաց. այս է արիւն իմ, և անուն ջրոյ ոչ բրնաւ յիշատակի»: Ղնորհ. նոյն թղթ:

3.) Յորջորջանքն ա. Հաղորդութիւն. բ. Հաց բեկեալ. խորհրդոյն. օրհնութիւն, զօհնութիւն. գ. պատարագ. դ. Տէրունական Ընթրիք. ե. խորհուրդ:

4.) Պայմանքն որ — ա. Կատարեալ զոջումն. բ. Աշմաժանաւոր հաղորդիտ խոտովանութիւն. գ. Կենդանի հաւատք դ. Կատարեալ փափագ. ե. Հոգեւոր և մարմնաւոր պատրաստութիւն:

5.) Պարարգի Պատարագ երեխայից և պատարագ Բաժանաւորաց ՚ի Հաղորդութիւն. ա. Գործարարութիւնը և ռաջինը՝ սկզբից մինչև վերաբերման պատրաստութիւնը, իբրեւ ունկնդրութիւն Քարոզից: Մարգարէական և Առաքելական թղթոց, Սուրբ Աւե-

տարանի և Հաւատոյ զաւանութեան,
երկրորդը՝ Ողջոյնից մինչև վերջին
Աւետարանը, իբրև ՚ի Հաղորդութիւն
Սուրբ Խորհրդոյն:

Փոխարկութիւնը կամ գոյափոխու-
թիւնը կատարւում է «Սուրբ Սուրբ»-
ից մինչև «Հոգի Աստուծոյ» աղո-
թական երգը:

6.) Օգոստոսի 1-ին՝ Արթանաւորք մասնակից են մետա-
ղաբոս-Նեան ար- սան առաքելոց. իսկ անարժանք՝
ժամատարաց և վր- Յուդայի և իսաչհանուացն. առաջինք՝
նախ անարժաններն. միանում են Յիսուսի Հետ և Հաղոր-
դակից են, որպէս չարչարանաց՝ նոյն-
պէս և փառաց. երկրորդք՝ բաժան-
ւում են Յիսուսից և զրկւում են Յի-
սուսի Հաղորդակցութիւնից: «Որ ու-
տէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն
իմ, ունի զկեանս յաւիտենականս.
և ես յարուցից զնա յաւուրն յետ-
նում»: Յովհ. Զ. 55: «Այսուհետև
որ ուտիցէ զՀացս, կամ զբաժակս
Տեառն անարժանութեամբ, պարտա-
կան եղիցի մարմնոյ և արեան Տե-
առն: ... Զի որ ուտէ և ըմպէ ա-
նարժանութեամբ՝ զատաստան ան-
ձին իւրում ուտէ և ըմպէ, զի ոչ

խորէ զմարմին Տեառն»: Ա. Կորնթ.
Ժա. 27. 22:

ԻԱ. Տոմն.

ՊՍԵԿ ԿԱՄ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ

1.) Նշանակութիւն. Առն և կնոջ միաւորութիւն. փո-
խադարձ ազատ Հաճութեամբ, ա-
ղօթքով և եկեղեցւոյ օրհնութեամբ,
իբրև մի մարմին. և ցմաՀ անբա-
ժան. «... և եղիցին երկուքեան ՚ի
մարմին մի»: Մատթ. ԺԺ. 6.

2.) Խորհրդ- Պսալմ.
ա. Հիմք ընտանեկան, Հասարակա-
կան և մարդկային և սոՀասարակ
ընկերական կազմակերպութեանց. սե-
րնդական յառաջախաղաց աճեց-
մամբ. «Աճեցէք և բազմացարուք և
լցէք զերկիր»: Խննդ. Գ. 28: Բ.
Միաւորութիւն Քրիստոսի ընդ եկե-
ղեցւոյ. յաճումն արքայութեան որդ-
ւոց. «Խորհուրդս այս մեծ է. բայց
ես ասեմ ՚ի Քրիստոս և յեկեղեցի»:
Եփես. Ե. 32.:

3.) Պայմանական- ա. Փոխադարձ ազատ Հաճութիւն
բանական- խոր- փեսայի և Հարսի Համաձայնութեամբ

հրդայն.

և օրհնութեամբ ծնողաց. բ. Կատարեալ Հասակ խօսեցելոց. գ. Փիլիքական կատարելութիւն երկոցունց. դ. Եկեղեցական օրէնքներով արգելուած ազգականութիւն կամ արեւնակցական խնամութիւն չունենալ, ե. վկաների առաջին և յայտնի օրհնութեամբ կարգաւոր պաշտօնէի կատարուած. զ. միակնութիւն:

4.) Պարտիք ամուսնեացն — Քրիստոս լինի՝ ի խորհրդի. և Եկեղեցի. «այլ սնուցանէ և դարմանէ զնա. որպէս և Քրիստոս զԵկեղեցի»: «Այլ որպէս և Եկեղեցի Հնազանդ լինի Քրիստոսի՝ նոյնպէս և կանաչք իւրեանց արանց յամենայնի» Եփես. ե. 29. 24:

բ. Պարտիք ծնողաց առ որդիս՝ Համարել իրենց որդիքը իբրև զրաւականք՝ տրուած Աստուծոց սնուցանելու և դաստիարակելու յօգտակար անդամութիւն Հասարակութեան և յորդիւթիւն արքայութեան. «...պարծանք որդւոց Հարք իւրեանց»: Առակ. Ժէ. 6: «Հարք մի զայլացունէք զորդիս ձեր. ալ սնուցանիջիք զնոսա խրատու Տեառն»: Եփես. Զ. 4:

գ. Պարտիք որդւոց առ ծնողս — Հնազանդութիւն. «Լուր որդեակ իւրատու հօր քո և մի մերժեր զօրէնս մօր քո: Զի պսակ շնորհաց ընկալցիս ՚ի գլուխ քո և մանեակ ոսկի ՚ի պարանոց քում»: Առակ. Ա. 8. 9: Հաշուէտութիւն և հաշուառութիւն ամուսնեաց առ իրարս և ծրնողաց առ որդիս հաշուառութիւն և որդւոց առ ծնողս հաշուէտութիւն:

Ծ.) Կրօնէքութիւն — Առաջին պսակն Աստուածադիր է և իւրինական. երկրորդն՝ ներելի և զիջողաբար, երրորդն՝ պարականոն և չորրորդն՝ խողային. «Առաջին ամուսնութիւնք օրէնք են. երկրորդն՝ ներումն և զղջումն. երրորդն՝ պարականոն. որ ոք զայս թիւ անցանէ՝ խողային է զլիսովին»: Գրեգ. Աստ. ճառ. Լէ:

ԻԲ. Տոմն.

ԿԱՐԳ ԿԱՍ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1.) Նշանակութիւն. Եկեղեցւոյ սրբարար խորհուրդ է,

և Հասարակութիւն. որով ընծայեալը ընտրուելով ժողովրդից և քննուելով եպիսկոպոսից՝ որից և ձեռնադրուելով և օծուելով՝ կարգուում է ՚ի պաշտօնէութիւն Յկեղեցւոյ և ՚ի հովուութիւն ժողովրդեան. և հաստատեց այս խորհուրդը Յիսուս Քրիստոս Ձիթենեաց լերան վերայ ՚ի Համբարձմանն. «Ետ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս հովուել զժողովուրդ Տեառն». Գործք. Ի. 28: «Մի անփոյթ առնել զշնորհացդ որ ՚ի քեզ են, որ տուաւ քեզ մարգարէութեամբ ՚ի ձեռնադրութենէ երկնցութեան»: Ա. Տիմ. դ. 14: «Եհան զնոսա ՚ի Բեթանիա, և ամբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա»: Ղուկ. ԻԳ. 49:

2.) Զեռնադրութեամբ Առաքելները ՚ի գործ եկեղեցւոյ յիշատակեալ Սուրբ Ստեփանոսը կարգի պաշտօնէութեան հրաւիրուած լինէր և Տէր Ժոն էին այնպիսիներին՝ որոնք ՚ի Սրբոյ Տառնալիցայէն. Հոգւոյն կկոչուէին և ապա աղօթքով կձեռնադրուէին. իսկ առ մեզ՝ դարձեալ Առաքելական սահմանադրութեան համաձայն, միայն Հոգւոյն Սրբոյ իջման զգալի նշանաց փոխանակ՝ կատարուում է ձեռնադրութիւնը

օծմամբ սրբալոյս միւռօնի ընծայելոյ ճակատն ու աջը. «Մինչդեռ ՚ի պաշտաման Տեառն կային և պահէին, ասէ Հոգին սուրբ. որոշեցէք ինձ զՏեառնաբաս և զՍոգոս ՚ի գործ յոր կոչեցեալ է իմ զգոսա. յայնժամ պահեալ և աղօթաւ արարեալ, եղին ձեռն ՚ի վերայ նոցա և արձակեցին»: Գործք. Ժգ. 2. 3: «Մինչդեռ խօսէր Պետրոս զբանս զայս, հանդեաւ Հոգին սուրբ ՚ի վերայ ամենեցուն, որ լսէին զբանն»: Գործք. Ժ. 44:

3.) Խորհրդոյն ա. Առաքելային Կոչում. «Ինքեանք նախ արժանաւոր լինելու փորձեցին. և ապա ՚ի պաշտօնն պայմանէրը և ու մատիցեն. զի անարատք իցեն»: Ա. Խորհրդոյն Կոչում. Տիմոթ. Գ. 10:

Բ. Առաքելային Կոչում. «Եւ մի կցորդք լինիք անպտղութեան գործոցն խաւարի. այլ մանաւանդ յանդիմանեցէք»: Եփես. Ե. 11: «Այլ զուրբ ունիթ կաց. յամենայնի ճգնեաց. զգործս աւետարանչի գործեալ. զպաշտօն քո կատարեալ կալ»: Բ. Տիմ. Գ. 5:

Գ. Հոգւոյն Կոչում. «Զի շրթունք քահանային զգուշացին զիտու-

թեան. և օրէնս խնդրեցեն ՚ի բե-
րանոյ նորա. զի հրեշտակ Տեառն
ամենակալի է»: Մաղաք. Բ. 7: «...զի
դու զգիտութիւն մերժեցեր, մերժե-
ցից և ես զքեզ. զի մի ևս քահա-
նայացիս ինձ...»: Ովսէ. Գ. 6:

դ. Միտիմ ընդդրութիւն և բարի Վնայո-
ւթիւն. «Այլ պարտ է նմա զվկայու-
թիւն բարի և յարտաքնոցն ունիլ...»:
Ա. Տիմ. Գ. 7:

ե. Զգուշաւոր և հրապարակչան հնո-
ւթիւն. ա. գիտութիւն. «Զի շրթունք
քահանային զգուշացին գիտու-
թեան...» բ. բարի վկայութեան
«Այլ պարտ է նմա զվկայութիւն
բարի և յարտաքնոցն ունել». և գ.
հաւատի ՚ի պաշտօնն. «Այլ ունիցին
զխորհուրդս հաւատոցն սուրբ մտօք»
«...Զի որք բարեք պաշտիցեն...
շահին զբազում համարձակութիւն
՚ի հաւատն, որ ՚ի Քրիստոս Յիսուս»:

զ. Եղեղեղոսիւն չեմոպրութիւն. «Ձեռ-
նադրեցին նոցա ըստ եկեղեցւոյ երի-
ցունս, աղօթս արարեալ հանդերձ
պսիւօք, յանձն արարին զնոսա Տեա-
ռն, յոր հաւատացեալն էին»:

0025940

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0025970

2013

